

Սփյվ Վոզնյակ. «Ես ինձ ձեզանից մեկն եմ համարում»

1-ին էջից

Նա սեղեկացրեց, որ մրցանակի առաջին դափնեկիրը անցյալ տարի «Ինձե՛լ կորորացիայի» նախկին նախագահ և գլխավոր գործադիր տնօրեն Զեյնա Բարեթյանն էր, իսկ այս տարվա մրցանակը Սփյվ Վոզնյակին տրվեց 23 հոգուց կազմված հանձնաժողովը կայացրել է միաձայն:

Ուլի 3-րդ կայանի Սփյվ Վոզնյակի մասին խոսելով՝ նրան բնորոշեց մեծ գանձ՝ իր փորձով, գիտելիքներով, ոլորտի վրա թողած ազդեցությամբ, և մեծ դասեր համարեց նրան այստեղ տեսնելը: «Միշտ ուրախ եմ կանգնում այսօրվա նախաձեռնությունների կողմին կանգնելով», ասաց նա՝ ավելացնելով, որ մրցանակը հնարավորություն է ընձեռում մեծ թափ հարողելու Հայաստանում սեղեկացված սեփնուղղահաների զարգացմանը և համաշխարհային SS ոլորտում Հայաստանի դրական վարկաճիչը բարձրացնելուն:

յացնելով այն ամբողջ ճանապարհը, որն անցել է անհասկանալի անապատային համակարգիչներից մինչև զգայական հոլման միջոցով մուտք է բանավոր արժեքներով ելք ունեցող սարքավորումներ: SS ոլորտի լեգենդի հավաստիացմամբ, կգա ժամանակը, երբ մարդիկ կսփյվեն սարքերի հետ ինչպես ընկերոջ հետ: «Մոտ եմ իրական բանակաճություն ունեցող սարքեր ստեղծելուն: Առաջարկում եմ երազել, մտածել, դասեր ցուցնել, թե ինչպիսի սեփնուղղահան այդ սարքերը», ասաց Սփյվ Վոզնյակը:

Խոսելով Հայաստանից իր ստացած տրոֆեյների մասին՝ Սփյվ Վոզնյակն ասաց, որ իր մրցանակը ներհանրապես աղբյուր է այն ինձեռներների համար, որոնց հետ իմը հանդիպեց, և որ իր երիտասարդ սարիներից մեկն ներհանրապես էր: «Տեսնելով ձեր դեմքերը, ես ինձ ձեզանից մեկն եմ համարում»:

Ինձի՛ք՝ Սփյվ Վոզնյակը, մեծ դասեր համարեց SS ոլորտի՝ նախագահի մրցանակ ստանալը և ուրախություն հայտնեց Հայաստանում գնվելու համար: Խոսելով իր գործունեության և SS ոլորտի մասին, նա այն կարծիքն հայտնեց, որ միշտ թվում է թե աստիճան է արվել և դա է նշանակում, բայց շատերն ասում են, որ դա միայն սկիզբն է: «Գիտական ֆանասիկայի ոլորտից մեծ է լինել, որ ասես, թե ուրիշ ինչ կարելի է անել», ասաց Apple-ի համահիմնադիրը, ավելացնելով, որ դրանով աղաչակցում է այն կարեւորությունը, որ Հայաստանը տալիս է այս ոլորտին: Խոսելով Սփյվ Վոզնյակի մասին, Ռիչ Գոլդմանը նրան համարեց այս ոլորտի ռաիստը: «Նա և Սփյվ Զեյնանը փոխեցին մեր կյանքը և համակարգիչներն այսօր բոլորի սանը կարող են լինել», նշեց նա՝ կարեւորելով նաև ներհանրապես այդ գործուն: «Հիմա Հայաստանը նույն վիճակում է: Կան ներհանրապես այդ գործուն: Հիմա Հայաստանը նույն վիճակում է: Կան ներհանրապես այդ գործուն: Հիմա Հայաստանը նույն վիճակում է: Կան ներհանրապես այդ գործուն»:

Վերադառնալով տուն, կոպտանալով Հայաստանի մասին, խորհուրդ տալով գործարարներին գործունեություն ծավալել այստեղ, խոսեց Apple-ի համահիմնադիրը: «SS ոլորտում չկա Նոբելյան մրցանակ, և աստիճանակալից է, որ մեզ մրցանակ հեռու Հայաստանի նախագահին է սահմանել», ասաց «Սինոփսիս» ընկերության գլխավոր գործադիր տնօրեն Ռիչ Գոլդմանը, ավելացնելով, որ դրանով աղաչակցում է այն կարեւորությունը, որ Հայաստանը տալիս է այս ոլորտին: Խոսելով Սփյվ Վոզնյակի մասին, Ռիչ Գոլդմանը նրան համարեց այս ոլորտի ռաիստը: «Նա և Սփյվ Զեյնանը փոխեցին մեր կյանքը և համակարգիչներն այսօր բոլորի սանը կարող են լինել», նշեց նա՝ կարեւորելով նաև ներհանրապես այդ գործուն: «Հիմա Հայաստանը նույն վիճակում է: Կան ներհանրապես այդ գործուն: Հիմա Հայաստանը նույն վիճակում է: Կան ներհանրապես այդ գործուն»:

1-ին էջից
Ինչ վերաբերում է կոնկրետ ընտրություններին, ապա, որն է Հայրիկյանի առաջարկած համակարգով, դրանք մեծ է լինեն համախառն: «Մի հավասարեցնել նրանց, որոնք ընտրությունները համախառն անցկացնելու կողմնակից չեն, այդ մարդիկ դարձապես ձեռնարկներ են»:

Ինչպիսի՞ կառավարման համակարգ եմ գանկանում

են», ասաց Հայրիկյանը: ԱԻՄ նախագահ ընդգծեց, որ իր ներկայացրած այս առաջարկը հավանության է արժանացրել Արցախի նախագահ Բակո Սահակյանը: «Արցախի նախագահը նկատեց, որ սա կարող է դառնալ ժողովրդավարության արցախյան մոդել», ասաց Հայրիկյանը՝ հավելելով, որ հայաստանյան իշխանությունները, սակայն, չեն արձագանքել իր ներկայացրած առաջարկին:

«Ժառանգություն» կուսակցության ներկայացուցիչ Կարինե Հակոբյանի կարծիքով՝ «դեմ է սկսել սահմանադրությունից»: «Լիբերալ-դեմոկրատական փոփոխությունը ամրացվում է փոփոխականության և սենսուրի մեջ, իսկ մեր մոտ բացակայում է հենց այդ փոփոխությունը», նկատեց Տիգրան Հակոբյանը՝ ընդգծելով որ մեծ ազդեցություն ունի մեծ մասնակցությունը: Գաղափարները մեծ մասամբ կան-ՌԱԿ վարչության անդամ Անուշ Գալստյանը այս կարծիքները նշեց, որ «ժողովրդավարության փորձը մեծ է չլուրջ վերցնելով այլ երկրներից, այլ դեմ է ստեղծել ժողովրդավարության մեր մոդելը»: Գաղափարները նույնպես առաջարկեց ժողովրդավարության մեր համակարգ, որտեղ ընտրությունները մեծ է լինեն ոչ թե փակ, գաղտնի, այլ՝ բաց: «Որտեղից փակեցին սենսուր, որ իմն ընտրեց ինչ-որ մեկին»: Բացի սրանից՝ Գալստյանը առաջարկում է բանակի՝ ընտրելու իրավունքը կասեցնել, իսկ բյուջեային աշխատողները ընտրություններից առաջ ու հետո՝ որոշ ժամանակով աղաչակցում են, այն է՝ օրենքով հնարավոր չլինի նրանց՝ վերոհիշյալ ընթացքում աշխատանքի ազատել:

Քաղաքագետ Լեւոն Շիրինյանը, հիշելով «կուսակցական»

վականը», որն այդպես էլ չեկավ, նկատեց, որ այսօր մեզանում ժողովրդավարության դեմոկրատական գաղափարները հասանելի դարձնելու նպատակով սկսել այդ գաղափարախոսության վերաբերյալ գրականությունը հայերեն թարգմանելուց: «Բացի սրանից՝ անհրաժեշտ է մտածել սենսուրի և սոցիալական այնպիսի հայեցակարգ, որը ընդունելի կլինի ինչպես լիբերալների, այնպես էլ դեմոկրատականների և սոցիալիստների համար, իսկ ամենակարևորը՝ էլիտայի վերահսկողություն է դեմ», ասաց Շիրինյանը:

Կարծիքները: Այդուհանդերձ՝ Շիրինյանը առաջարկեց լիբերալ-դեմոկրատական գաղափարները հասանելի դարձնելու նպատակով սկսել այդ գաղափարախոսության վերաբերյալ գրականությունը հայերեն թարգմանելուց: «Բացի սրանից՝ անհրաժեշտ է մտածել սենսուրի և սոցիալական այնպիսի հայեցակարգ, որը ընդունելի կլինի ինչպես լիբերալների, այնպես էլ դեմոկրատականների և սոցիալիստների համար, իսկ ամենակարևորը՝ էլիտայի վերահսկողություն է դեմ», ասաց Շիրինյանը:

Այս վերջին հանգամանքը իրոք բավական կարևոր ու խիստ արդիական է Հայաստանի համար: Ինչպես նկատեց Հակոբ Ավետիսյանը՝ «սրանից ավելի անհնար է, որ մեծությունը վերահսկի ու ներկա լինի բոլոր ոլորտներում», տղամարդկությունը այնպիսին է, որ երկրում ամեն ինչ ու բոլորը մոտավոր են միայն երեք նախագահների շուրջը, այդ դասաճանաչ էլ, Ավետիսյանի խոսքերով, կուսակցությունները չեն կայանում, հետևաբար, իրավամբ, այսօր մեծ էլիտայի վերահսկողության խնդիր ունենում:

Ամենական-ՌԱԿ վարչության անդամ, ՀՀ ԱԺ նախկին դեպուտատ Սամվել Տոնոյանի կարծիքով, անկախության սկզբնական շրջանում իշխանությունը սեփականաշնորհում անցկացրեց ոչ թե իբրև առաջադիմության և զարգացման գործիք, այլ որպես մի ֆորմալ շրջանից մյուսին անցնելու մեթոդ: Ինչը սխալ ուղղությամբ առաջնորդեց ազատականությանը մեր երկրում: ՀՀ ԱԺ նախկին դեպուտատ Արամ Մայիլյանը հռետորական հարց ուղղեց՝ արդյո՞ք ներկա հասարակությունը կարող է բարեփոխել իրավիճակը:

Այս վերջին հանգամանքը իրոք բավական կարևոր ու խիստ արդիական է Հայաստանի համար: Ինչպես նկատեց Հակոբ Ավետիսյանը՝ «սրանից ավելի անհնար է, որ մեծությունը վերահսկի ու ներկա լինի բոլոր ոլորտներում», տղամարդկությունը այնպիսին է, որ երկրում ամեն ինչ ու բոլորը մոտավոր են միայն երեք նախագահների շուրջը, այդ դասաճանաչ էլ, Ավետիսյանի խոսքերով, կուսակցությունները չեն կայանում, հետևաբար, իրավամբ, այսօր մեծ էլիտայի վերահսկողության խնդիր ունենում: Ամենական-ՌԱԿ վարչության անդամ, ՀՀ ԱԺ նախկին դեպուտատ Սամվել Տոնոյանի կարծիքով, անկախության սկզբնական շրջանում իշխանությունը սեփականաշնորհում անցկացրեց ոչ թե իբրև առաջադիմության և զարգացման գործիք, այլ որպես մի ֆորմալ շրջանից մյուսին անցնելու մեթոդ: Ինչը սխալ ուղղությամբ առաջնորդեց ազատականությանը մեր երկրում: ՀՀ ԱԺ նախկին դեպուտատ Արամ Մայիլյանը հռետորական հարց ուղղեց՝ արդյո՞ք ներկա հասարակությունը կարող է բարեփոխել իրավիճակը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄԻՏԵ

Առյուծները Նոր տարին կդիմավորեն սափ վանդակներում

Երկարամյա փորձ ունեցող միջազգային մի խումբ մասնագետներ այսօր խոսեցին Երեւանի կենդանաբանական այգու գլխավոր հասակագծի նախագծման մասին, որն իրականացնում են նրանք՝ անվճար հիմունքներով: Կենդանաբանական այգիների դիպլոմներ Դեյվիդ Չեմոնով ասաց, որ նախագծի գլխավոր նպատակը կենդանիների բարեկեցությունն ապահովելն է: «Մենք դաժանում ենք ձանձվածությունը գնվող գլխավոր մուտքը: Կառուցվելու է 500 մեթրմետրի համար նախատեսված կայանատեղի, որը կներկայացվի լանդշաֆտային դիզայնով: Մուտքին անմիջապես կից կլինի ցուցադրություն՝ գայլերն ու արջերը միասին: Ըստ նախագծի՝ այգու առաջին զոնան

կազմակերպչական մուտքն է, որտեղ մարդիկ կարող են տեղեկություններ ստանալ: Կլիման մատչելի է ճորտերի համար, որոնց օգնությամբ կարող են կանգ առնել որտեղ գոտի կամ էլ այգու գլխավոր մասում: Չունենալով մեկը լինելու է գիտատեղեկացող, որտեղ ուղեկցողի օգնությամբ մարդիկ կենդանաբանական էնդենիկ բուսատեսակներին և այնպիսի կենդանիների, որոնք ուսումնասիրության կարիք ունեն: Վերջին գոտին նվիրված է էկո ժամանցին, բայց բաց կլինի, երբ կփակվի կենդանաբանական այգին: Այստեղ մարդիկ կեսնեն այն կենդանիները, որոնք միայն գիտեն են ակտիվ», ասաց Դեյվիդ Չեմոնովը:

«Հնարավոր չէ նախատեսել, թե ինչպես ֆինանսական մի-

ջոցներ են հարկավոր նախագիծն իրականացնելու համար: Դա դարձ կլինի միայն մեկ տարի հետո, երբ կավարսվի հասակագծի նախագծումը», ասաց Երեւանի կենդանաբանական այգու տնօրեն Ռոբերտ Կալաշյանը՝ հավելելով, որ անկախ նախագծի ավարտից, այգին կունենա լիարժեք կենդանաբանական կլիմայ, իսկ առյուծները Նոր տարին կդիմավորեն սափ վանդակներում:

«Արթիս» թագավորական կենդանաբանական այգու տնօրեն Հայկ Բալայանը նշեց, որ Հայաստանը այն երկրներից է, որտեղ բնությունը դեռ դաժան է: Ըստ նրա՝ Երեւանի կենդանաբանական այգին կհամադրաստանի ժամանակակից ստան-

դարներին, երբ ոչ միայն կցուցադրվեն կենդանիներ, այլև այգին նպատակ կունենա աղաչակցել երեխաների դաստիարակությունը այնպես, որ նրանք գնահատեն բնությունը: Իսկ այն հարցին, թե վերջապես կազմվե՞ն այգու տնօրենի հոսից, Հայկ Բալայանն ասաց. «Դա այն կարևոր փաստ է, ինչը ստիպում է մեզ հասկանալ, որ գնվում են ոչ թե սուղեմարկետներ, այլ կենդանաբանական այգու»:

Ռոբերտ Կալաշյանը հավելեց, որ կենդանաբանական այգին այլևս կենդանիների առեսրակ չի զբաղվելու: Կենդանիները Հայաստան կբերվեն միայն գիտատեղեկության և վայրի բնության զարգացման համար:

ԱՆՆԱ ԲԱՐՈՒՅՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակչության Ի սարի
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երևան 0010, Հանրապետության 47
Ֆախ 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminfo.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈՒԲ ԱՆԻՍԻՄՅԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՒՅՐ ՅԱԿՈՒԲՅԱՆ / հեռ 529221
Հանրապետության (գովազդ) / հեռ 582960
Լրագրողների սեմեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայություն / հեռ 582483

Շտաբային լրատվական ծառայություն
/ հեռ 529353
Համակարգչային ծառայություն «Ազգ» թերթի

Զգուճացնի՛ր դեղ գնելուց. դեղասնից գնված անալգիկներ կարող է կապիճ դարձնանալ

Հունիսի 21. Երեկոյան ժամը 8-ին «1-03» ծառայությունը Նոր Խարբեր գյուղի 23-ամյա բնակչուհուն առաջին բուժօգնություն իրականացրեց՝ կասարված անվանելով դեղորայքի թունավորում:

Հունիսի 28. «Արմենիա» բժշկական կենտրոնի բժիշկները ծանր դրությամբ իրենց մոտ սեղափոխված 23-ամյա Անժելա Յակոբյանի մոտ հայտնաբերեցին դեղորայքի թունավորում: Բժիշկներին հաջողվեց տուժածի կյանքը փրկել:

Նոյեմբերի 2. «Էրեբունի» բժշկական կենտրոն է սեղափոխվում 32-ամյա Արմինե Սանոյանը: Առաջին բուժօգնություն ցույց տվող բժիշկները եզրակացնում են՝ կասարված դեղորայքի թունավորում է:

Նույն օրը արտակարգ իրավիճակների մախարաբայան փոխանցմամբ՝ դեղորայքի թունավորման ետ երկու դեղ է գրանցվել. կասարվածի ծագմամբ դեղորայքի տուժել են 32-ամյա Ն. Բաբաջանյանն ու 26-ամյա Զ. Ֆահրադյանը:

Նույն օրը դեղորայքի թունավորում է գրանցվել նաև Վանաձոր քաղաքում: Տուժել է 5-ամյա Սարգիս Բուլղարյանը, ում կարողացել են փրկել «Էրեբունի» բժշկական կենտրոնում:

Արտակարգ իրավիճակների մախարաբայան սարածած մեկ այլ հարողագրության համաձայն՝ դեղորայքի թունավորմամբ Երեանի «Արմենիա» բժշկական կենտրոն էին սեղափոխվել Արարատ մարզի Հայկանիս գյուղի բնակչուհի 1981-ին ծնված Կ. Սարիբեկյանն ու 1993-ին ծնված Դ. Մարտիրոսյանը: Երկուսի կյանքն էլ հաջողվել է փրկել:

Մասնավորապես մի ֆանի անսովոր ընթացքում գրանցված դեղորայքի թունավորումների մասին ահազանգների ընդամենը մի չնչին մասն են: Այս դեղորայքի հայտնաբերումը, որ դեղորայքի ներմուծման ետ արտադրման դաժար մորթալ է,

մտահոգիչ խնդիրներ գրեթե չկան՝ հաստատված արտադրության ժամանակ: Հայտնաբերության հետևանքով Հայաստանի դեղարտադրողների ետ մերմուծողների միության մախարագահ **Սամվել Չափարյանն** է:

Նա բերեց սասնյակ դատաճանդներ, թե ինչից կարող է ֆաղափանց թունավորվել, սակայն չի հասցնում անորակ դեղերի մասին: Թեպետ միությունը գործում է 2002-ից, սակայն միայն այս սարի են նրանք որոշել դեղերի որակի ետ վաճառքի հետ կապված մոնիթորինգ իրականացնել: Միության մախարագահը Հայաստանը դատում է երջանիկ ղեկավարների շարքին, որտեղ կեղծ են ժամկետային դեղերի ֆանակը շատ փչ է՝ մոտ 1-2 տոկոս: «Կեղծումների հիմնական դեղերը ֆրեական ծագում ունեն: Ինչ-որ մեկն իր մախարածեղությամբ իր գարածում որոշում է կապված դեղեր արտադրել, ինչը ֆրեական հանցանք է: Կամ էլ Վրաստանից են դեղեր բերվում, ֆանի որ այնտեղ հունի քամար 20 տոկոս ԱԱՀ-ն չեն վաճարում», ասում է Չափարյանը:

Ընդհանուր առմամբ Չափարյանի դատասխանները վերացական էին: Օրինակ, մոնիթորինգ են անցկացրել, բայց արդյունքները կներկայացնեն հունվարին: Ավելին, մոնիթորինգի արդյունքներով նրանք

մտահոգիչ երեույթների չեն հանդիմել:

Թե ովքեր են դատասխանատու, երբ ռուկայում ժամկետային դեղեր են հայտնվում, Չափարյանի դատասխանը հետեյալն է. «Նա, ով փոխել է դեղի ժամկետը կամ էլ չի հսկել վաճառքը, այսինքն՝ դեղասնից»: Միությունը նաև դատասխանատվություն չի կրում, երբ մի դեղի գինը եռակի բարձրանում է կամ էլ անհետանում ռուկայից, իսկ դրա փոխարեն հայտնվում են որակավորված վաճառքի դեղամիջոցներ: «Դեղ մոնիթորինգի ցանկությունն է՝ դեղը երբ կհայտնվի ռուկայում», ասաց նա՝ օրինակ բերելով համայն ջրի կամ էլ ծխախոտի սեսակների հանկարծակի անհետանումն ու թանկանալը:

«Հո ամբողջ համայն ջրերի դատասխանատուն չէ մեղավոր», ասաց Չափարյանը: Երբ նրան հարցրեցին անցող սարված ձեռքբերումների ետ բացթողումների մասին, միության մախարագահը սկսեց գովել, թե իրենց միությունն ինչ լուրջ աշխատանք են իրականացրել ետ ինչպիսի ձեռքբերումների հատել: Միայն կրկնապատիկ հետ Չափարյանը որդես աշխատանքի բացթողում նեցեց սեղակավական համակարգի սեղծումն ու խախտումներին արագ արձագանքումը: 2 շաբաթ առաջ արտակարգ իրավիճակներ

ի մախարաբայանը հայտնաբերվում էր սարածել, որ Երեանի բնակչուհին դեղորայքի թունավորմամբ սեղափոխվել է հիվանդանոց: Պարզվեց՝ Չափարյանն այդ դեղի մասին ոչ լսել է, ոչ էլ գիտի:

Ավելին, նրա մեկնաբանությամբ, հաճախ անձինք սկանդալ փնտրելու միտումով են հայտնաբերում, որ ժամկետային դեղ են գնել կամ դեղը չի դարձնակել անհրաժեշտ ծանոթություն: Նրա նստումը՝ դեղային թունավորում արտադրությունը շատ ընդգրկում է: «Երբ ինչ-որ մեկը անհաջող սիրո դատաճանդով որոշել է 60 դեղահար խմել ու ինքնասպանություն կատարել, կրկին հայտնաբերում են, որ դեղային թունավորում է եղել»: «Ազգ»-ի հակադարձումը, թե մեզն դատազանեում հայտնաբերվում է. «Կասարվել է ինքնասպանություն կամ ինքնասպանության փորձ դեղահարների մեծ չափաբաժին ընդունելու միջոցով», Չափարյանը չլսեց կամ չլսելու սկզբ:

Ընդհանուր առմամբ սղավորությունն այնպիսին էր, որ Չափարյանը լրագրողների հետ եկել էր հանդիմելու ոչ թե դեղորայքի ռուկայի խնդիրների մասին խոսելու, այլ դեղարտադրող ընկերություններին զովաբանելու ետ հավաստիացնելու, թե իբր ոլորտում խնդիրներ չկան: Որ Հայաստանում կամ դեղարտադրող ընկերություններ՝ խախտելի էր, բայց որ հաճախ նրանք ժողովրդին վաճառում են կապիճ կամ անհայտ ծագմամբ ինչ-որ նյութեր՝ փաստ է, ետ դրա դեմ ղեկ է դրվում, այլ ոչ թե ջալանային ֆաղափանցություն վարել: Հիշեցնեմք, որ Հայաստանում գրանցված 17 դեղարտադրող ընկերություն կա: Պատճառաբանեց գրանցված է 3600 անուն դեղամիջոց: Հայաստանում արտադրող դեղամիջոցները ընդհանուր գրանցվածների թվում կազմում են 3-4 տոկոս:

ՎԱՍՄԻԿ ՎԱՐՈՒՅՈՒՄՆԱՆ

«Յոթ երգ գիտի»

1-ին էջից
Այժմ եկել է Արեւմուտի «գիրք նեցվելու» ժամանակը: Եվ դրա համար հիմք սեղծելու մղումով նա առաջ է բերում արբեջանական հանրության «հակահրամանականության գործուն»: Ըստ էության՝ «մուսարի է կանչում»՝ հասկացնելով, որ «Իրանի դատախազ ԱՄՆ-ը ետ ՆԱՏՕ-ն կարող են վստահել Արբեջանի օժանդակությանը»:

Գրեթե անհավանական է, որ ԱՄՆ-ը ռազմական հարված հասցնի Իրանին: Վաչինգտոնն այդքան անհավանական գնվելու իրավունք դատաբան չունի: Զանի որ այդ ֆալը հղի է Մեծավոր Արեւելում «ժողովրդավարության հաստատման ջանքերի» լիակատար ձախողման ետ, որդես հետեանի, այնպիսի անկառավարելի գործընթացների վստահություն կարողանա միջազգային խաղաղությանը:

Հնարավոր է, որ «կասարյալ հավասարության» երաշխիքների հասնելու համար արեւմտյան ինչ-ինչ քաղաքական Բաֆի հետ «մկան-կասար» խաղ են սկսել: Բայց դա միայն վկայում է, որ Արեւմուտն Արբեջանը չի համարում կայուն ետ որոշակի արժեքավորող դավաճող դեղստան: Իսկ «մեկանգամյա օգտագործման» երկրի հետ ամեն «գործար» հնարավոր է:

Ավելի դարձ՝ եթե Արբեջանը մեկ անգամ դավաճանել է Վրաստանին, աղա, բնականաբար, կրավաճանի նաեւ Իրանին, ամեն մի հարեանի: Բավական է ասել. «Դրանից հնարավորություն է սեղծվելու, որ ԱՂ հարցը լուծվի»,- ետ Իլիան Ալիեի «բերանի ջրեր գնում են»: Լուրջ ֆաղափանց գործիչը, միջ-դեղ, ղեկի հասկացած լինել, որ այն, ինչ Ռուսաստանի հետ չի հաջողվել, չի հաջողվի նաեւ Արեւմուտի միջոցով: Ի՞նչ իմաստ ունի, որ Արեւմուտը խաղա նույն «հաղթաթղթով», որ Ռուսաստանն որդեն «մարել է»:

Հույս դառնել, որ «Իրանի դեմ ռազմական հարվածը հնարավորություն է՝ հակամարտության գոտում վերսկսելու դատաբանը», նույնպես տրամաբանական չէ: Արեւմուտը, «սկսելով դատաբան Իրանին», ընդհակառակը, ղեկ է Ետ հաղաբաժնի լինի դեղերի կանխատեսելիությամբ: Իսկ դատաբանում ու կանխատեսելիությունը հակադարձ համեմատական են:

Աղա ետ սցզվում է, որ Իլիան Ալիեի իմացած «յոթ երգից» ետ ոչ մեկը նրան առավելություն չի տալիս: Զանի որ նա մասնում է «առանձին վերցրած երկրի առանձնահատուկ խնդիր բացառաղես առանձին վերցրած երկրի դատաբանական լուծելու» մասին: Իսկ աշխարհում ամեն ինչ փոխկառուցված է: Եվ «թեմամի» Իրանը նույն Միացյալ Նահանգների ետ ՆԱՏՕ-ի համար ավելի կարեւոր դեղություն է, ֆան «էֆեցենտիկ» Արբեջանը: Ընդհակառակը, շատ հնարավոր է, որ Արեւմուտն ու Իրանն իրենց հուզող հարցերը վաղը կարգավորեն Իլիան Ալիեի «բարձրաիթ թեթեսուլիկության» հաշվին:

Orange-ը ներկայացրեց iPhone 4S-ը Հայաստանում

Orange-ը ներկայացրեց iPhone 4S-ը Հայաստանում: iPhone 4S 16ԳԲ մոդելը կարելի է ձեռք բերել ամսական բաժանորդագրությամբ սկսած 180,000 դրամից, iPhone 4S 32ԳԲ մոդելը՝ սկսած 240,000 դրամից ետ iPhone 4S 64ԳԲ մոդելը՝ սկսած 290,000 դրամից Orange-ի վաճառքի կետերում կամ առցանց՝ eshop.orangearmenia.am վեբ կայքի միջոցով: Orange-ը նաեւ առաջարկում է iPhone 48ԳԲ մոդելը՝ սկսած 130,000 դրամից ետ iPhone 3GS 8ԳԲ մոդելը՝ սկսած 80,000 դրամից:

«Մեմբ ուրախ ենք մեկնարկել նոր iPhone 4S-ի վաճառքը Հայաստանում այս խորհրդանշական օրը եվրոպական մի շարք երկրների հետ միաժամանակ ետ առաջինը ԱՊՀ սարածում՝ լինելով Apple ընկերության միակ դատաբանական ներկայացուցիչը iPhone-ի համար Հայաստանում: Այս նոր ֆանաստիկ սարքը մեր հաճախորդները կկարողանան այն ձեռք բերել հիմնային սակագնային լիաններ ետ լրացուցիչ թրաֆիկի հետ կաթեթով: Երջամիկ ենք, որ կարող ենք մեր հաճախորդներին առա-

ջարկել այն, ինչ նրանք մեզնից խկաղես ակնկալում էին», ասաց Orange Արմենիա ընկերության Գլխավոր սնորեն **Բրունո Դյուրան**:

iPhone 4S-ը կարելի է ձեռք բերել Դեկտեմբեր, Պանտերա կամ Թիթեռ սակագնային լիաններից որդես մեկին 12 կամ 24 ամիս ժամկետով բաժանորդագրվելու դատաբանությամբ կամ առանց դատաբանության: Հայաստանում iPhone

4S-ի գների մանրամասները կարելի է գնել հետեյալ հղումով. www.orangearmenia.am/iphone Ավելին, Պանտերա սակագնային լիանների բաժանորդները, ի հավելումն իրենց ամսական բաժանորդագրության փաթեթում ներառված ռոդեների ետ ինտերնետի ծավալի՝ iPhone հեռախոսը գնելուց հետո առաջին մեկ սարվա ընթացքում ամսական կստանան 250-1000ՄԲ լրացուցիչ թրաֆիկ:

Հայաստանը կարող է վերածվել մեծ դոչամբարի

Պեսությունը նդատասվոր դայաններ է սեղծել, որ երկրի հանարդյունաբերությունը սղառվի: Հանարդյունաբերությունը զարգացած է բոլոր երկրներում, սակայն, ի սարբերություն նրանց, Հայաստանում Ետ հույթը մնում է առանձին անհատների գղանդ, իսկ դեսությունը՝ հանարդյունաբերությունը Հայաստանում ամենահիվանդոտ բնագավառն է: Այս ոլորտում կատարվում են բացահայտ հանգագործություններ: «Հանարդյունաբերության թափոնները հանվել են հարկային դաժար, ինչը հակադեսակն մոնեցում է», ասում է Սանասարյանը: Նրա մեկնաբանությամբ՝ բազմաթիվ բողոքներն անդատասխան են մնում, որովհետեւ Աժ-ում ետ կառավարությունում շատ դատաբաններ բազմաթիվ հանքեր ունեն, դրա համար էլ այնպիսի օրդեմներ են սեղծում ետ ընդունում, որ ձեռնոտ լինեն իրենց: «Վարդան Այվազյանն անուշադրության ետ մասնում Թեղուսի մասին աղաղակող փաստերը: Հանքի Ետ հաղաբաժնի դատաբանական գեթեր ետ անատներ են ոչնչանում: «Վալես գրու-

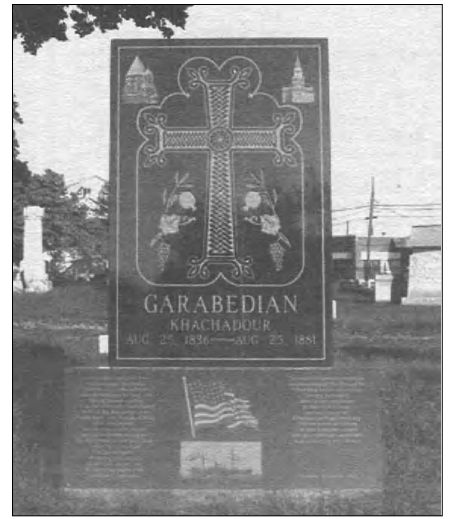
ոյ» սնորեն Վալերի Մեժլումյանը 40 հանք Ետ հաղաբաժնի արտոնագիր ունի: Եթե այսպես Ետ հանգարդ, հանգարդերը Հայաստանում կաղառվեն, դոչամբարը կցվեն գեթեր, ու ֆաղափանց կզրկվի առողջ աղբելու իրավունից»:

Պատճառական սլալներով Հայաստանում գործում է 470 հանգարդ, նրանցից 20-ը՝ մեսղ արդյունահանող: Տեսեական վնասի համար հանգարդները դեթ է հարկ վաճարել: Դա ընդունված ձե է ողջ աշխարհում: Մինչդեռ Հայաստանում հանգարդերը չունեն բնաղաղաղական անձնագիրը, չի նեվում նաեւ դոչամբարի սկած վնասի չաղը: Եթե բնավաճարներ եվրոդայում, Կանաղայում կազմում են 16 տոկոս, աղա Հայաստանում ամենացածր ցուցանիշն է՝ 1.3 տոկոս: Զաղարանի օրդնակը սարեկան 16 միլիոն տոննա հանգարդ է Ետ հաղաբաժնի համար գումար հարկի, աղա սարեկան 760 մլրդ դրամ կնոտագրվի դեսության բյուդե: «Բայց դա չի արվում, որովհետեւ ձեռնոտ չէ անհատներին, դեսությունն էլ նրանց աղաղակում է: Եթե այսպես Ետ հանգարդի Հայաստանը կղառնա մի մեծ դոչամբար»:

Տ. Տ.

Տարգանքի տոբ ԱՄՆ-ի ֆաղափաղական դաստիարակի հայազգի զինվորին

Ըստ «Արմինյո» միտր սիեթեյթերի լրատվության՝ Ֆիլադելֆիայի գերեզմանատանը մի նոր հուշարձանի տեղադրմանը հոկտեմբերի 1-ին հարգանքի տոբ է մատուցվել Ամերիկայի ֆաղափաղական դաստիարակի հայազգի զինվորի՝ խաչատուր Փոլ Կարապետյանի հիշատակին, որը 1850-ական թվերի վերջերին Ռոդսթրայթի տեղափոխվել է Մ. Նահանգներ եւ հաստատվել Լոուելում (Մասաչուսեթս)։

Փոլը 1836-ի օգոստոսի 25-ին Քասնուք քաղաքում ծնվել է Գրեյսի (յունոնիստների) ռազմածովային ուժերին՝ որդեկան ինժեների օգնական։ Այդ ժամանակ ինժեների տաղանդը մեծ է եղել։ Ծառայել է «Ջեյմսի» եւ «Գրեյս Գալֆ» նավերի վրա։ Նրա մասին այդ ժամանակվա «Լոուել դեյլի սիթի» թերթի 1864 թվի օգոստոսի 11-ի համարում գրվել է. «Մեծ հաճույքով եմ արձանագրում այս նշանակումը։ Երիտասարդ ծնունդով հայ է, բայց ոչ միայն ամերիկյան ֆաղափաղական է ստացել, այլև խորապես տիրապետել լիբերալ գաղափարներին հավասարի լինելու սկզբունքներին։ Ոչ մի կասկած չկանում, որ նա դաստիարակված է իր դաստիարակչությունները»։

Այլ տեղեկություններ նրա ծառայության մասին դժբախտաբար չկան։ Միայն հայտնի է, որ զորացրվել է 1865-ին եւ Ֆիլադելֆիայում է անցկացրել կյանքի մնացյալ մասը՝ դառնալով եղբայրական սիրո ֆաղափաղական առաջին հայ բնակիչը։ Այնուհետև 1871-ի հունիսի 18-ին ամուսնացել է հայտնի ամերիկացի ընտանիքի դուստր Գեյնա Մաշիլոյի Ուինիպի հետ։ Երեխաներ չի ունեցել։ Վախճանվել է 45 տարեկանում (1881 թվի օգոստոսի 25-ին), ամենայն հավանականությամբ՝ տալիսախոսի (սուր տեղափոխության), որը ենթադրվում է, որ ձեռք է բերել դաստիարակչության ժամանակ։ Թաղված է Ֆիլադելֆիայի հարավ-արևմտյան գերեզմանում «Ֆեռնուդ» գերեզմանատանը։

Ամերիկյան կառավարական արխիվներում ուսումնասիրություններ կատարող Գարի Ղուկասյանից (Չեյնսթրոյ, Մասաչուսեթս) լսելով Կարապետյանի դաստիարակչությունը եւ դարձնելով, որ նրա գերեզմանի հուշատախտակը 1950-ականներից ի վեր անհայտացել է, Փենսիլվանիայից Փոլ Սուրբայանն այդ մասին տեղեկացնում է «Ֆիլադելֆիայի ամերիկահայ վեներանների սոցիալիստիկ» ամսագրին, որում էլ դրամատիկաբար եւ կազմակերպում նոր խաչատուր-հուշարձանի տեղադրելու նպատակով։ Գործը հաջողությամբ է թափանցում, երբ ամուսնուհի Կարապետյանի չցանկացող մի նվիրատու տալով հազար դոլար է նվիրում ասոցիացիային։ Խաչատուրի դաստիարակումը համընդհանուր է Բաբի կոնգրեսներից Ամերիկայում արդարացի գրեթե Լեո Չայնյանին, որը հնդկական սեւ գրանիտից կերտված է դաստիարակչության հուշարձանի 1-ին արարողության ժամանակ Երկրորդ համաշխարհային ժամանակ ամերիկյան սուպրանով նշանակված ծառայած հայազգի վեներան Գայլ Կիրակոսյանը խոսք արձակելով՝ նշել է. «Մեծ հպարտ եմ, որ մեր հայրենակիցը մասնակցել է ֆաղափաղական դաստիարակչությանը, որը միայն իսկ իր երախտագիտությունը հայտնելով իր երկրորդ հայրենիքին»։

Ս. Ծ.

Օբամայի «հարավկովկասյան սխալը»

Կամ ինչո՞ւ է ԼՂ հարցում ակտիվանում Թուրքիան

Ղարաբաղյան հիմնահարցի բանակցային դաստիարակումը ուժեղացավ մի քանի օրերում։ Դրանց բոլորի ֆունդամենտն ու առաջատար այդ դաստիարակից խոսելը այլ խոսակցության թեմա է, այժմ անդադարաբեկ միայն դրանցից մեկին։ Երբ միջնորդները հակամարտ կողմերին առաջարկել են սկզբունքների համաձայնության որեւէ մեխանիզմ, դրանք մատուցել են մեխանիզմ, որանք մատուցել են մեխանիզմ։ Այստեղ ստացվեց, երբ Բաբուն, օրինակ, մեծեց «Ընդհանուր դեմքային» գաղափարը, որով հիշեցնում է ԼՂ-ն մտնում էր Ադրբեյջանի կազմ, սակայն «անմիջապես լայն ինֆրակարգային»։ Սակայն ուժեղացավ այն չէ, որ Բաբուն սա մեծեց է, այլ որ դրանից հետո միջնորդները կողմերին ներկայացրել են արդեն առաջարկություններ, որոնցում հստակ ընդգծվում է ԼՂ ինֆորմացիան իրավունքը։ Այլ կերպ ասած, մեծեց մի բան՝ Բաբուն մատուցել ստացել է ավելի վաղ։ Այս առումով այսօր բանակցային գործընթացում իրավունքը բավական նշանակալից է։ Մարդիկ սկզբունքներին, որոնք կողմերը գրեթե համաձայնեցնում էին հունիսին Կազանում, Բաբուն հավելեց նոր 10 առաջարկություններ, ինչով եւ փաստորեն մեծեց դրանք։ Գեյնաբար, եթե կողմերը կամ դրանցից մեկը այլեւս ցանկություն չհայտնի բանակցել մարդիկ սկզբունքների շուրջը, ապա կարող է եւ առաջարկվել սկզբունքների մեկ այլ «ժողովածու», որով, օրինակ, Բաբուն դաստիարակ կլինի ուղիղ բանակցություններ սկսել ԼՂ-ի փաստացի իշխանությունների հետ, լինի դա Գայնաբարի ներկայությամբ թե առանց դրա, համեմայն դեմք՝ բանակցությունների մինչեւ այժմ գործող սրամաքանությունը սրան է բերում։ Այս ամենն, անուշ, կանխատեսում է Իլիան Ալիեյը, որը ամենիսին էլ դաստիարակ չէ, որ ժամանակ առ ժամանակ իր ելույթներում կամ հարցազրույցներում բարձրացնում է ԼՂ-ին սրամարդկավի անմիջապես ինֆրակարգային վերաբերյալ իր դաստիարակությունը։ Ստացվում է, որ Իլիան Ալիեյը սրամով իսկ ցանկանում է

կամ արգելակել բանակցային գործընթացը, կամ վերադառնալ նույն գործընթացի ավելի վաղ ժամանակներ՝ առաջ բերելով հակամարտության լուծման մի տարբերակ, որը ժամանակին իր իսկ հայրը մեծեց է։ Իսկ բանակցություններում «մտնում հեղափոխություն» իրագործելու համար Բաբին անհրաժեշտ է աջակցություն, իսկ ո՞վ կարող է աջակցել Բաբին լիարժեքներ, իհարկե Թուրքիան։ Այս ամենին գուժարենք մտնել Բաբի հիասթափությունը Միսսիսի խմբի համաձայնագրի հոստությունից, կոնկրետ՝ Ռուսաստանից, էլ ավելի կոնկրետ՝ նախագահ Մեդվեդեյից, ու այս ֆոնին ամենիսին էլ դաստիարակ չհրակապորենք թուրք-ադրբեյջանական վերջապետ կնված գազային համաձայնագիրը։ Ավելին, այստեղ Թուրքիան, քանի որ հիշյալ դաստիարակի առավել ցածր կողմն է, կարող է փոխարենը Բաբին խոստանալ, որ «ամեն ինչ կանի» ներգրավվելու դարաբաղյան գործընթաց», ընդ որում օգտագործելով բոլոր հայտնի ու անհայտ լծակները։ Գեյնա այս ենթադրության մեջ հրաշալիորեն տեղավորվում են վերջերս տարբեր արեւմտյան հասկացումները թուրք-ադրբեյջանական գազատարի ցանցի երկրորդական դաստիարակների հայտարարությունները, որոնցում «արդյունավետ» է որակվում Թուրքիայի ներգրավվածությունը հիմնահարցի լուծմանը գնելու աշխատանքներում։

Այս համատեքստում բավական հետաքրքիր է մի տեղեկություն երեկ հարող Vesti.az-ը՝ մեծեցնելով ամերիկյան CBS հեռուստաընկերության դաստիարակ ռեպորտաժը։ Ըստ այդմ, տեղեկանում են, որ Բաբուն Օբաման «անմեծիսին սխալ» է թույլ տվել «հարավկովկասյան ռազմավարության» առումով։ Անցյալ տարի Վաշինգտոնում կայացած «ասոցիացիայի գազատարի» առաջ, որին հրավիրված էր նաեւ նախագահ Սարգսյանը, Անկարան «ակտիվորեն առաջարկել է Վաշինգտոնին՝ կազմակերպել չորս կողմերի միջին հանդիպում»։ ԱՄՆ, Թուրքիա, Գայնասան, Ադրբեյջան։ «Սակայն այդ ժամանակ Բաբին ու

Վաշինգտոնի հարաբերություններում խնդիրներ կային, որոնց հետեւանում էլ նախագահ Ալիեյը չհրավիրվեց գազատարի լուծմանը։ Այդ ժամանակ անգամ ինքը՝ Դավիթթյունը հայտարարեց, որ սա կորույթ է հնարավորություն էր։ Օբաման այս ֆայլով նախագահ Ալիեյին չհրավիրելով ու մտնում հանդիպում չկազմակերպելով կորցրեց հնարավորությունը՝ առավելության հասնելու հարավկովկասյան տարածաշրջանում», ըստ Vesti.az-ի, հարողում է ամերիկյան CBS-ը։ Դե իսկ որդես նախագահ Օբամայի «անմեծիսին սխալ», արդեւս անհավանական փոխանցմամբ, ամերիկյան արդյունք մատնանում է ԱՄՆ նախագահի ինֆրակարգայինը։ «Եթե 2010-ին Վաշինգտոնը կարողանար մի քանի ֆայլ առաջ հաշտարկել, ապա այսօր ԱՄՆ-ը մի լուրջ աշխարհափառական հարց դառնալու կունենար», եզրակացնում է CBS-ը։

Ստացվում է, փաստորեն, որ Անկարան «իր հերթին» միջամտելու իրավունք ստանալու համար դիմել է ԱՄՆ-ի օգնությանը, առավել ուժեղացավ է, որ ԱՄՆ-ը փաստորեն մեծեց է այդ առաջարկությունը՝ հավանաբար հաշտարկելու առումով Միսսիսի խմբում մյուս երկու համաձայնագրի նույնպես դիրքորոշումները այս հարցում։ Այս ամենը բերում է հետեւության, որ Միսսիսի խմբի համաձայնագրից հետո, կոնկրետ՝ ԱՄՆ-ը, ամենիսին էլ չեն ցանկանում թուրքական միջամտություն ԼՂ հարցում, հետեւաբար Իլիան Ալիեյի հույսերը՝ կարողանալ միջնորդական առաջարկության ձեռնարկի իրեն ցանկալի փոփոխությանը հասնելու, անհրակամանալի են թվում։ Իսկ Միսսիսի խմբի համաձայնագրի իրեն, սրամաքանություններ, սրամաքանություններ, մատուցել ԼՂ հիմնահարցի լուծման ավելի անցանկալի առաջարկներ է անում այն կողմի համար, որը եւ մեծում է նախորդ առաջարկները։

Միակ հարցը մնում է թուրք-ադրբեյջանական գազային դաստիարակը. հանկարծ չստացվի, որ «իզուր կնվեց»։

Ս. Ծ.

Փառանքներ հաղթեցի՞ս

Վերջերս արդեւս ցանցի երկու բարձրաստիճան խորհրդարանականներ՝ Մեղիսի փոխնախագահ Ռիբայաթ Ալանովան եւ Եսիսիսի Մասիսիսի կողմից ղեկավար Սամադ Սեդրովը «սակառ գլուխ»-ին այստեղ կոչված «ԼՂ արդեւսականական համայնի ղեկավար» Բայրամ Սաֆարովի դեմ։ Մեղադրանքները ցանց առարկայական էին. «Չի տիրապետում դիվանագիտական հարողակցության լեզվին», «նախաձեռնողական չէ», «կրկնում է կարգավորման միայն դաստիարակ սեւակեցը»։ Ոմանք ստատում էին, որ Սաֆարովը «մոտ աղաքային կրկնող դաստիարակ»։ Ինչպես ցույց են տալիս Սաֆարովի հրապարակային ելույթները, նրան հաջողվել է հաղթահարել ճգնաժամը։ Գազանաբար՝ ոչ առանց Մեղիսի Ալիեյի օգնության։ Ադրբեյջանական մամուլը մի քանի անգամ ընդգծել է, որ Սաֆարովը «համատեղ բիզնես ունի Փառանքների հետ»։ Իսկ նրանք էլ իրենց հերթին ամեն ինչ

անում են ընտանիքի դեմք՝ Մեղիսի Ալիեյի հովանու ներքին։ Կանանակի, որ Փառանքները կարողացել են փետա Իլիան Ալիեյին համոզել, որ Բայրամ Սաֆարովը մնա իր տեղում։ Իր «կարգավորման օրինակականությունը» փաստելու համար ինչ էր մնում անել Սաֆարովին։ Անուշ՝ հանդես գալ «իշխանություններից տարբերվող մոտեցումներով»։ Եվ սա նախկին արհմիութենական չինովնիկը հայտնվել է ռուսաստանյան «Ռեզոնանս» գործակալության մեղադրանքներում։ Եվ ստատում լինում է հնչեցնում Լեոնային Ղարաբաղի հասցեին։

Սաֆարովի մատուցմամբ՝ ԼՂ «հայ բնակչությունը հավասարապես կարող է օգտվել Ադրբեյջանի հարսությունից, դաստիարակ, եթե հարգի նրա սահմանադրությունը»։ Իսկ եթե ոչ, ապա «մամուլ կարող են անցնել Գազան գեթից այն կողմ»։ Այսինքն՝ «տեղափոխվել Գայնասան»։

Սա նոր չէ։ Արցախյան քաղաքական առաջին իսկ օրերից Բաբուն մտնում «խորհուրդներ» սկսել է։ Նույնիսկ մի քանի անգամ փորձել «օգնել», որ ԼՂ հայրությունը «տեղափոխվի Գայնասան»։ Գեյնա դա էլ տեղաբեյջանում այսօր առկա իրողությունների գլխավոր դաստիարակ է։ Լեոնային Ղարաբաղի նախաքննիկ հայ մեծամասնությունը չի ենթարկվել Ադրբեյջանի «հորդորներին»։ Ընդհակառակը։ Սաֆարովի «եզրահանգումներում», այստիպով, նորություն չկա։ Միջնորդ մտնելու տեղի է տալիս, որ Իլիան Ալիեյը, խնայելով նրան եւ թողնելով իր «դաստիարակում», փաստորեն Սաֆարովին մղել է ատելու «գաղափարներ», որ ինքը «մոտաակախարմար չի տեսնում հնչեցնել»։ Ինչպես ատում են՝ «մակարդակը թույլ չի տալիս»։

Թեեւ իրականում ինչ Սաֆարովն է ատում, գրվում եւ ծածկաթերթիկի տեսքով նրան է տրվում Իլիան Ալիեյի աշխատակազմից։

Նաեւ Սաֆարովի այն «ստատումալիքը», որ Լեոնային Ղարաբաղում միջազգային օդանավակայան ցանցադրելու զուգահեռ «հայերը դիտարկում են առանց, որ իրենց ինֆրակարգները մի օր կհայտնվեն գեթիսին»։ Երեւելայել եւ երազել իրավասու է ամեն ոք։ Բայրամ Սաֆարովի «երազանք» ակնհայտորեն այլ հեղինակ ունի։ Դա Իլիան Ալիեյն է։ Խնդիրն այդ չէ։ Առավել դիտարկում է, որ, ինչպես արդեւս անհավանական մամուլն է գրում, դաստիարակ Բաբուն միջնորդներին խնդրել է «կազմակերպել ԼՂ արդեւսական կան հայկական համայնության ներկայացուցիչներին հանդիպում»։

Որ դա գործնականում անհնար է՝ ֆունդամենտ ենթակա չէ։ Դաստիարակ Աստիարակները փոխադրված են հարողակցության վերադարձնել անցյալին», բայց խնդիրներ լուծելու գործունե չունի։ ԶԷ՝ որ դաստիարակ կարող է կրկնվել, բայց ինչպես ատվում է՝ «որդես փարս»։ Իսկ իրականության հետ հասցելու եւ արժանապատիվ մնալու հնարավորություն Սաֆարովն ու իր «դաստիարակները» դեռ ունեն։

ՎԱՏԻՎԱՆ ԱՅՏՄԱՐԵՐ

Հունաստանի նոր վարչապետն է Լուկաս Պապադեմուսը

Եւս խոսուցաւ կասարել

«բոլոր միջազգային պարսպարարությունները»

Հունաստանի կոալիցիոն կառավարության նոր վարչապետը Լուկաս Պապադեմուսն է, որը անցյալում (1994-2002) ղեկավարել է երկրի կենտրոնական բանկը, իսկ 2002-2010 թթ. եղել է Եվրոմիության ԿԲ փոխնախագահը: Դրանից հետո նա դարձել է այն ժամանակվա վարչապետ Պապանդրեուի խորհրդակցանքը: Այդ մասին հաղորդում է Ֆրանստրես գործակալությունը՝ վկայակոչելով հունական ANA կիսաազատական գործակալությանը: Եվրոպացի դաշնակցության կարծիքով, Պապադեմուսը ամենաազդեցիկ հույն գործիչներից մեկն է: Ամենայն հավանականությամբ նա վարչապետի պաշտոնում կմնա մինչև վաղաժամկետ ընտրությունները, որոնք Հունաստանում տեղի կունենան 2012-ի փետրվարի 19-ին:

Ավելի վաղ հունական գործակալությունը հաղորդել էր, որ Պապադեմուսը նոյեմբերի 10-ին նախագահ Կարոլոս Պապուլիասի առանձնասուն է գնացել, որտեղ էլ հաստատվել է վարչապետի պաշտոնում:

Հունաստանում նոր վարչապետի որոնումները սկսվել էին այն բանից հետո, երբ վարչապետ Գեորգիոս Պապանդրեուսը հայտարարել էր պաշտոնը թողնելու մտադրության մասին: Վերջերս նա հակաձգմամբ մային ձեռնարկումները դժգոհություն էին թաքցնում ինչ-որտես հույներին, այնպես էլ եվրոպացիներին, որոնք Պապանդրեուսին փնտրեցին էին բյուջեային փախուստի մեղադրանքով:

Նա իր պաշտոնաթողության մասին հայտարարեց նոյեմբերի 7-ին: Հաջորդ օրը հրաժարական սվեց կառավարությունը: Նոյեմբերի 9-ից Աթենքում ընդդիմությունը եւ նախագահ Պապուլիասը բանակցում էին նոր վարչապետ գտնելու նպատակով: Վերջին տեղեկությունների համաձայն, Հունաստանի կոալիցիոն կառավարությունը նոյեմբերի 11-ի հետմիջօրեին երդում է սվել, իսկ նոր վարչապետը խոստացել է կատարել երկրի «բոլոր միջազգային պարսպարարությունները»:

Վերջին ամիսներին Հունաստանը հայտնվել է սնանկացման եզրին: Երկրի արտաքին դաշնակցությունը է 350 մլրդ եվրո, իսկ վարկաձեռքը աշխարհում ամենացածրն է:

Շվեյցարական 4 բանկեր զբաղվել են արար բռնադատների փողերի լվացմամբ

Շվեյցարական 4 բանկեր լվացել են Լիբիայի, Թունիսի եւ Եգիպտոսի նախկին բռնապետներից ստացած փողերը: Ինչպես հաղորդում է Ֆրանստրես գործակալությունը, այդ մասին հայտարարել է շվեյցարական FINMA բանկային վերահսկիչ խումբը երկրի 20 վարկային հիմնարկներում կատարած սուուզումներից հետո: Գերեստեչությունում չեն մանրամասնել, թե կոնկրետ որ բանկերի մասին է խոսվում: Նաեւ չի հաղորդվում ֆինանսիստների հնարավոր փրկական հետադարձման մասին:

Ռոյթեր գործակալությունը նշում է, որ FINMA-ի սուուզումը

վերաբերում էր վերջերս բռնադատության ենթարկված Լիբիայի ֆինանսական հաստատությունների հետ Շվեյցարիայի բանկերի հարաբերություններին: Բացի դրանից, սուուզումը էր ենթադրաբար արար կառավարիչներին թաքցնող հաշիվների թափանցանքի մասին:

2011-ի մայիսին շվեյցարական բանկերը ստեղծեցին Լիբիայի նախկին ղեկավար Մուամար Զադդաֆիի, Թունիսի նախկին նախագահ Ջիսսի Աբիդին բեն Ալիի եւ Եգիպտոսի նախկին նախագահ Հոսնի Մուբարաֆի հետ ենթադրաբար

կապված հաշիվների դրամական միջոցները: Ընդհանուր առմամբ կալանվեց 960 մլն դոլար:

2011-ի հունվարին Շվեյցարիան կալանեց Փոլսկի Ափի նախկին նախագահ Լորան Գրազբոյի դրամական միջոցները: Ավելի վաղ շվեյցարացիները ստեղծեցին էին սաղարկված ուրիշ բռնապետների՝ ֆիլիպինյան Ֆերդինանդ Մարկոսի եւ Նիգերիացի Սամի Աբաչիի ակտիվները: Վերջինիս միջոցները (800 մլն դոլար) 5 սարի անց վերադարձվեցին Նիգերիայի նոր իշխանություններին:

Հարսնացուների առեւանգման դեմ ուղղված միամսյակ Արդարության ամիսը

Արդարության ամիսը հայտարարված է հարսնացուների առեւանգման դեմ ուղղված միամսյակ: Այդ մասին հաղորդվում է հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի կալիբրում: Միամսյակը սկսվել է նոյեմբերի 10-ին եւ անցկացվում է Մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային օրվա կապակցությամբ:

«Հարսնացուների առեւանգման խնդիրը մարդու իրավունքների ամենաուղիղ խախտումներից մեկն է, աղքատ մասվի եւ արժանապատվության դեմ ուղղված ոսնձգություն», կարծում են իրավապաշտպանները: Նրանք մտադիր են «փողազերծել այն առատելը, թե հարսնացուների առեւանգումը ազգային ավանդույթ է»:

«Տվյալ հարցը վերջին տարիներին ավելի ու ավելի է սրվում եւ միաժամանակ է իրավապաշտպան մարմինների ու իրավապաշտպան կազմակերպությունների առավել սեւեռուն ուժադրություն», սակայն է հաղորդագրության մեջ: Հարսնացուների առեւանգման դեմ ուղղված միամսյակի միջոցառումներ կիրականացվեն կրթության նախարարության, իրավապաշտպան մարմինների, ոչ կառավարական կազմակերպությունների աշխատակիցները եւ հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմը:

Արդարության մարդու իրավունքների պաշտպանի սվալներով, ամեն սարի երկրում հարկադիր ամուսնության նպատակով առեւանգվում է 15-16 հազար հարսնացու: Հանրապետության իշխանությունները այդ երեւույթի դեմ մղված են սկսել մի փունջի առաջ: Ըստ օրենքի՝ այդ սովորույթը փրկական հանցագործություն է:

Մեծ սարի երկրում հարկադիր ամուսնության նպատակով առեւանգվում է 15-16 հազար հարսնացու: Հանրապետության իշխանությունները այդ երեւույթի դեմ մղված են սկսել մի փունջի առաջ: Ըստ օրենքի՝ այդ սովորույթը փրկական հանցագործություն է:

Մեծ սարի երկրում հարկադիր ամուսնության նպատակով առեւանգվում է 15-16 հազար հարսնացու: Հանրապետության իշխանությունները այդ երեւույթի դեմ մղված են սկսել մի փունջի առաջ: Ըստ օրենքի՝ այդ սովորույթը փրկական հանցագործություն է:

Գաբալայի հարցը կմնի Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան

Մինչ Ռուսաստանը փորձում է երկարաձգել Ադրբեյջանի հետ Գաբալայի ռազմական կայանի վարձակալության ժամկետը, որին համաձայնություն էր բախում ամենեւին էլ չի բախում՝ առաջարկելով որոշ նախադրամաներ, Ադրբեյջանի Մեդիայի իրավունքի ինստիտուտը դաշնակցություն է Գաբալայի հարցով դիմել Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան (ՄԻԵԴ): «Թուրան»-ի փոխանցմամբ՝ խնդիրն այն է, որ հարեւան երկրի առողջադատության նախարարությունը մինչեւ օրս փակ է դրած Գաբալայի ռազմական կայանի՝ Երզնկա միջազգային վրա ունեցած ազդեցության վերաբերյալ ուսումնասիրությունները: Համաձայն «Թուրան»-ի տեղեկատվության՝ նման ուսումնասիրությունների համար հասուկ ժամկետը հանձնաժողովը ստեղծվել է դեռեւս 2003-ին, ու հենց այդ տարում են իրականացվել ուսումնասիրությունները, դրանց արդյունքները հասարակությունից գաղտնի են պահվում արդեն 8 տարի անցումով: Այս առիթով Ադրբեյջանի Մեդիայի իրավունքի ինստիտուտը անցել է երկրի բոլոր դատարաններին անհատական արձագանքներով, սակայն նա հայցը երբեք չի բավարարվել: Իսկ ՄԻԵԴ-ին դիմելու առումով ադրբեյջանական ինստիտուտը հայտարարել է, որ «ուսումնասիրությունները գաղտնի պահելու խախտում են հարաբերությունների՝ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքները, դրանով իսկ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոմիտեի կողմից համադատարանային դրույթները»:

Վերջում «Թուրան» եզրակացում է, որ Գաբալայի կայանի՝ Երզնկա միջազգային վրա ունեցած վնասակար ազդեցությունը աղացուցման կարիք չի գոյում: «Արդեն իսկ իր ազդեցությունն է ունեցել այս երջանի բուսական, կենդանական աշխարհների ու մարդկանց վրա», տեղեկացնում է ադրբեյջանական գործակալությունը:

Այլ հարց է, թե ժողովրդավարության այնպիսի մակարդակ ունեցող երկրում, ինչպիսին Ադրբեյջանն է, ինչպես է համարակալվում «ինչ-որ» ինստիտուտ նման ռազմավարական նշանակություն ունեցող հայցով մնել ՄԻԵԴ: Այստեղ հասկանալի է նկատվել, որ Գաբալայի երջանը արտակարգ իրավիճակների նախարար Ջյամալադդին Չեյրարովի վերահսկողության տակ է: Տրամաբանորեն՝ Չեյրարովի ուժադրությունից չէր կարող վրիժվել «իր երջանում» տեղակալված ռազմական կայանը, չնայած այն այժմ էլ համարվում է ժողովրդական սեփականություն: Սակայն, չնայած նախարարության կողմից չի արդարացվում, ըստ ադրբեյջանական որոշ ԶՄՍ-ների ու նրանց «անանուն աղբյուրների», Չեյրարովի դաշնակցություն է առաջարկել իր թեկնածուները նախագահական զարիք ընտրություններում, այն էլ Իլիամ Ալիևի համար խիստ անցանկալի «նախիջուկայն կլանի» կողմից: Հետաքրքիր է նաև Մեդիայի իրավունքի ադրբեյջանական ինստիտուտը կարող է եւ երկրի նախագահականից «կանաչ լույսով» մնել ՄԻԵԴ՝ զուտ աղացուցելու Չեյրարովին, որ ինքը երկրում, անգամ «իր իսկ երջանում» ամենեւին էլ ամենակարգ չէ:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ում գայրագած են իսրայելական բերթի ծաղրանկարից

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ղեկավարությունը կազմակերպությունում իսրայելի դեսպան Նիմրոդ Բարկանին ղաշնակալում բողոք է ներկայացրել «Հասարակ» բերթում նոյեմբերի 4-ին տպագրված ծաղրանկարի առնչությամբ: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ղեկավարներին գայրագրել է ծաղրանկարիչ Երան Վալկովսկու աշխատանքը, որտեղ վարչապետ Բենիամին Նեթանյահուն եւ ղաշնակալության նախարար Էհուդ Բարաֆը, զինվորական օդաչուներին հաջողություն մաղթելով Իրանի աստվածային օբյեկտների վրա նրանց գրոհից առաջ, հրամայում են վերադառնալիս ռմբակոծել Ռամալլահում (Գազայի հատված) գտնվող ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ամսամշտուղը:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մերձավորաբերթային բաժնի ղեկավար Գալա Պեյրոնը

դում է, թե այդ ծաղրանկարը սաղրանք է, որը սղառնում է ՄԱԿ-ի անգեւն դիվանագետների կյանքին:

Նման սաղրանքի դեմ միջոցներ ձեռնարկելու միտադրումն է իրապետության ղեկավարներին առաջարկել է խորհել, թե իրենք ինչ են արել իսրայելական ղաշնակալներին նման ծաղրանկարի հրադարակման դաշնադր դառնալու համար:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի նոտային սված ղաշնակալական ղաշնակալները իսրայելի արտադրամարտությունը հարց է տալիս, թե կազմակերպության փարիզայն կենտրոնակայանում ինչ են նախընտրում՝ իսրայելի զինվորներ ուղարկել Ռամալլահում դիվանագետներին ղաշնակալներին, թե՞ փակի «Հասարակ» բերթը:

Իրաքում կմնա 4-5 հազար ամերիկացի զինվոր

ԱՄՆ-ին հաջողվել է Իրաքին հանգեցնել, որ ղեկները 31-ից հետո էլ երկրում մնա մի փունջի հազար ամերիկացի զինվոր: Այդ մասին տեղեկացնում է Le Figaro բերթը՝ վկայակոչելով իրաքյան եւ արեւմտյան աղբյուրները:

Նախագահ Բարաֆ Օբաման հոկտեմբերի 21-ին հայտարարել էր, թե մինչեւ տարեվերջ ամերիկացի բոլոր 39 հազար զինվորները դուրս կբերվեն Իրաքից: Ավելի վաղ ձեռք բերված երկրորդ համաձայնությունը նախատեսվում էր երկրում ամերիկյան փոքրիկ զորաբաժին թողնել իրաքյան բանակի կազմավորման օժանդակելու համար: Սակայն Օբաման հոկտեմբերին որոշել էր ամբողջ զորքը դուրս բերել, քանի որ վարչապետ Նուրի ալ Մալիֆիի հետ չէր կարողացել հասկանալ

նել ամերիկյան զորքերի կարգավիճակը 2011-ից հետո: Վաշինգտոնը իր զինծառայողների համար ղաշնակալները ղաշնակալ անձեռնմխելիություն, մինչդեռ Մալիֆին դեմ էր դրան:

Թերթի տեղեկությունների համաձայն, ԱՄՆ ղաշնակալության նախարար Լեոն Պանտեասն ի վերջո Նուրի ալ Մալիֆին համոզել է, որ նախատեսված վերջնաժամկետից՝ ղեկները 31-ից հետո Իրաքում մնա 4-5 հազար ամերիկացի զինծառայող: «Պանտեասն ուժգին ձեռնարկեց գործարարեց Մալիֆիի վրա», ղեկում է Բաղդադում աշխատող ֆրանսիացի փորձագետներից մեկը: Ինչ վերաբերում է ամերիկացի զինծառայողների հետագա կարգավիճակին, այդ հարցին զինվորական բանակցությունները արումնակալում են:

Արարաից երկու կողմ

Չայ եւ զազա երաժիշտների կատարմամբ, Արամ Խաչատրյան մեծ համերգաւարահուն նոյեմբերի 14-ին ժամը 19-ին կկայանա համերգ՝ «Արարաից երկու կողմ» խորագրով: Գաղտնի կզան զազա երաժիշտ Սիմայել Սալամը, «Ակունք» անսամբլը, Լեյլա Սարիբեկյանը եւ Դավիթ Ամալյանը: Սա զազա ժողովրդի հետ առաջին համերգակցությունը չէ, առաջին համերգը համերգը կայացել է 2010-ին: Գաղտնի կզանակերտիցները ցանկություն ունեն սրանով ավելի խորացնել հայերի եւ զազաների միջեւ կապը:

Զազա ժողովուրդը հնդեվրոպական ցեղախմբին է դասկանում: Ակզբնական ժամանակներին եւ Իրանի արեւմտյան մասը: Նրանց մասին տեղեկություններ կան 2-րդ դարի հուշագրություններում: Այժմ ապրում են Ուրհայի եւ Դերսիմի ժողովրդի միջև: Դեռևս Ալիբաբայի ազգագրական նյութերում նշվում է մեր ժողովուրդների հին կապի եւ մշակութային նմանության մասին: Անգամ Վարդավառի տոնին մեր հոգեւորականները միասին էին կատարում արարողությունը՝ երգում էին արարականներ, ժողովրդական երգեր:

Երաժիշտ Սիմայել Սալամը առաջին անգամ Չայասան է ելել 2000 թվականին: Փոֆ արիֆից նրան հետաքրքրել է Չայասանը, ինչնախ, որ զազաների եւ հայերի մշակույթը շատ նման է, սկսել է ուսումնասիրել հայկական ժողովրդական երգերը: «Երբ փոքր էի, մայրիկս հաճախ հարցնում էր՝ ինչու են մեր գյուղերի մեծ մասը հայկական անուններ կրում, եւ մայրս դասնում էր հայերի ցեղաստանության մասին: Այդ է դասնառը, որ փոքրից ցանկացել եմ զալ Չայասան: Երկար ժամանակ է, ինչ հայկական երաժշտություն եմ ուսումնասիրում, ժամանակին դարձ մեզ մոտ էլ են երգվել: Ինչ հաճախ կարեւոր աղբյուր հանդիսացավ Կոմիտաս վարդապետի աշակերտ Սիման Թումանյանի մշակումները»:

Զազա երաժիշտ Սիմայել Սալամը թողարկել է «Փեթակ» ձայնագրերը, որն ընդգրկում է 12 հին հայկական երգեր Դերսիմի: Անդրադառնալով «Փեթակ» ձայնագրական փառասունի Ս. Սալամը ավելացրեց. « Ես չեմ կարող ասել ինչ անել հայ երաժիշտների նման , բայց կարողանում եմ լավ նմանակել: Այս աշխատանքը առաջին հերթին իմ խղճի եւ հայերի համար եմ արել: Այլընտրանք չկա՞նք մեր հետո հասկացա, որ զազա իմ կորած մասը , այժմ ես ինձ ամբողջական եմ զգում»:

«Ակունք» անսամբլի ղեկավար Սարգիս Ավարեյանի խոսքով իրենք Սիմայել Սալամի հետ շատ լավ են ըմբռնում 2009-ին Դերսիմում կայացած ազգային-երաժշտական փառասունի ժամանակ: «Փառասունին Չայասանը ներկայացրեց Սիմայել Սալամը եւ սասց, որ մենք զազաների եղբայրներն ենք, ում Արեւմտյան Չայասանից դուրս են արել ցեղաստանության միջոցով: «Փեթակ» այլընտրանք գործիավորումը մեզ հիացրեց, կարծում եմ, որ դա նոր երանգ կհաղորդի մեր մյուս երգերին», ասաց Ս. Ավարեյանը:

Երաժիշտ-ֆոլկլորագետ Լիլիթ Սիմոնյանը ավելացրեց, որ համախառն ասանազետները զազայական երգերը անվանում են ֆրդական, սակայն, իրականում դա այլ մշակույթ է:

Սիմայել Սալամը իր շնորհակալությունը հայտնեց Ազգային ժողովի դասազամավոր Արագած Ախոյանին եւ ավելացրեց, որ իրեն մեծ ղափակ է հանդես գալ «Արամ Խաչատրյանի» համերգաւարահուն:

ՍԱԹԵՆԻԿ ՄԵԼՐՈՆՅԱՆ

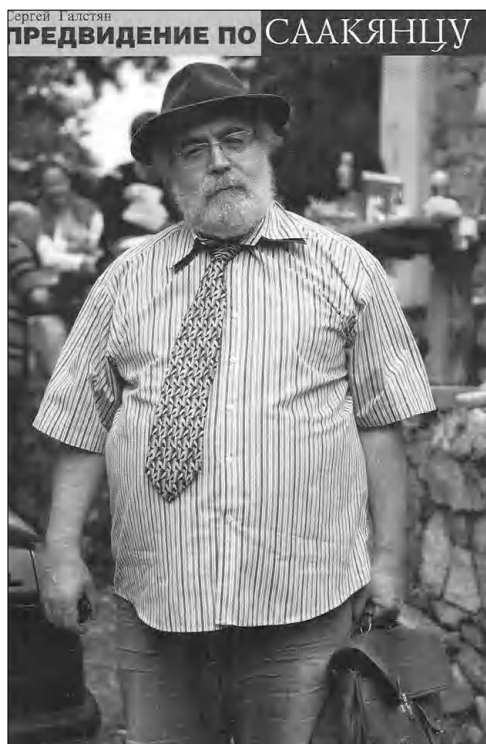
Կուզբասում մեկնարկել է «Crescendo» երաժշտական փառասունը

Ինչպես «Ազգին» տեղեկացրեց Չայասանի դեսպանական երեսարարական նվագախմբի հասարակայնության հետ դասախանասու Արգաթ Սարգսյանը, Գրեթե-ի գեղարվեստական դեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր Սերգեյ Ամբասյանը հրավիրվել է մասնակցելու Կուզբասում անցկացվող «Crescendo» երաժշտական փառասունին: Ս. Ամբասյանը ղեկավարելու է Կուզբասի երկրամասի սիմֆոնիկ նվագախումբը ողջ փառասունի ընթացքում: ՈՂ-ի նախագահի ադմինիստրացիայի եւ ՈՂ մշակույթի նախարարության հովանու ներքին անցկացվող նոյեմբերի 9-13 միջազգային երաժշտական փառասունը հայտնի է երաժշտասերների շրջանում: Փառասունին նվագախմբերի դիրիժորներն են՝ միջազգային մրցույթների դափնեկիր Տառ Լիլյան, Սերգեյ Ամբասյանը եւ վասակավոր արտիստ Յուրի Տլաչենկոն: Վեց համերգների ընթացքում կհչեն դասական երաժշտության գոհարներ՝ նոր սերունդի վիրտուոզ կատարողների կողմից:

Ս. ՍԱԿԵՐՅԱՆ

70-ամյակի առիթով: Իր շնորհակարական նամակում Ֆեոդոր Խիսուրիզյանը գրեց. «Դա սուկ դաստիարակական հաստատումն է այն բանի, որ նա վաղուց ժողովրդական արվեստագետ է: Նրա ստեղծագործական ակունքները եղել են մոտեն են հայկական էթոսը, հայ ժողովրդի իմաստությունն ու հումորը՝ դրված հեփիաթների ու առակների հիմունք, հայ գրականության դասա-

Սերգեյ Գալստյան ՎՊԵՐԿՆԵՐՈՒՄ ԵՐԱՅՈՒՆԻՆԻՍՏՐԱԿՈՒՄԻ ԵՐԱՅՈՒՆԻՆԻՍՏՐԱԿՈՒՄԻ ԵՐԱՅՈՒՆԻՆԻՍՏՐԱԿՈՒՄԻ

Սերգեյ Գալստյանի գիրքը հնարավորություն է տալիս արվեստագետի կերպարի բացահայտմանը արթն տեսանկյուններից՝ ընդհուպ ստեղծագործական ընթացքի մասնաճյուղեր: Մասնագետների կարծիքով, «Աղվեսագիրք» ֆիլմով բացվեց նրա հաջողությունների թռիչքը, եւ համարվում է բեկումնային ոչ միայն երեսասարդ ռեժիսորի ստեղծագործական կյանքում, այլեւ 70-ականների հայկական անիմացիոն կինոարվեստում: Այս ֆիլմում, ինչպես հեղինակն է գրում, «որոշակիանում են մուլտիմեդիայի ստեղծագործական մեթոդի լավագույն գծերը՝ գունեղ ու անսահմանափակ երեւակայությունը, նորարարությունը չվախենալու ձգտումը, նրա անսխառն հումորի բազմազան երանգները: «Աղվեսագիրք» համարվում է խորհրդային կինոյի առաջին մուլտիմեդիա ռոֆ-տիմերան»: Այս ֆիլմով Սահակյանի սաղանդը դրսևորվում է ժամանակակից հեղափոխական-

Նորարար մուլտիմեդիաստեղծ

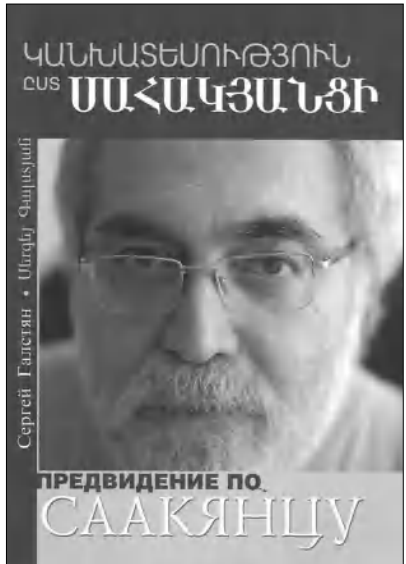
Ռոբերտ Սահակյանի հիշատակին

դային լավագույն մուլտիմեդիաստեղծները: Նման բնութագրումներ շատ կհանդիպեք գրող, կինոագետ Ս. Գալստյանի գրքում՝ «Աղվեսագիրք» օրեր («Բեկոր» հրատ.)՝ Ազգային կինոկենտրոնի եւ «Մուկվա» կինոթատրոնի հովանավորությամբ:

Չայակական մուլտիմեդիաստեղծի երկրորդ ծնունդը կապում են Սահակյանի անվան հետ, որը բոլորովին նոր որակ, նոր մոտեցումներ բերեց, դասերազանցված վառ արտահայտչականությամբ հարստացրեց հայկական անիմացիոն կինոյի այս տեսակը: Սերգեյ Գալստյանը գիրքը կառուցել է արվեստագետի կերպարի ստեղծման՝ կյանքային ու ստեղծագործական ընթացքի փոխներաբանումներով: Սահակյանը եղանակով՝ ինչպես հայ մուլտիմեդիաստեղծ կինոյի դաստիարակության անդրադարձներով:

Ռ. Սահակյանը արդիականացրեց հայ մուլտիմեդիաստեղծում, նրա որոնումները փոխեցին չափանիշներն ու մոտեցումներն այս արվեստի: Իր ձեռագրի անհասկանալիությունը ստեղծագործական առաջին փուլերից հայտնի դարձավ: Նա ավելի քան 80 աշխատանքի հեղինակ է՝ «Պոլո-պոլո մուկիկը», «Աղվեսագիրք», «Որսորդները», «Կիկոսը», «Քաջ Նազարը», «Ով կդասնի չեղած բաներ», «Խոսող ձուկը», «Չնարամիս գյուղացին», «Բարեկենդանը», «Արձագանք», «Միջամառային երգը», «Պանդուկ», «Սեղմակոճակ», «Ես էլ հայ եմ», «Քամի», «Դասը» եւ այլն, ստեղծագործություններ, որոնցով հայկական մուլտիմեդիաստեղծում դուրս եկավ միջազգային աստիարգ: Նա համագործակցում էր «Սոյուզմուլտֆիլմ», ռուս-բրիտանական «Քրիստոս-Ֆիլմ», ֆրանսիական «Յանգ-Ֆիլմ» կինոստուդիաների հետ, նրա շատ ֆիլմեր միջազգային կինոփառասուններում արժանացել են դիտումների, մրցանակների: 1970 թվականից ողջ առաջին ամիսներ, ապա ռեժիսոր աշխատել սկսեց «Չայֆիլմ» կինոստուդիայում, իսկ 1987-ից մինչեւ 2009-ը «Չայֆիլմ» (այժմ Ազգային կինոկենտրոն) մուլտիմեդիաստեղծագործական ղեկավարն էր: Գաղտնիության ժողովրդական արտիստի կոչում նրան շնորհվեց 2008-ին, հայկական մուլտիմեդիաստեղծ կինոյի

կյանքի ստեղծագործություններում»: Նյութի որոնման խնդիր Սահակյանը իրավամբ չի ունեցել՝ հայ միջնադարի ու նոր ժամանակների մուլտիմեդիաստեղծությունը, դասական մանկագրությունը բավարար էին (գրական տեսքերին սեփական միջամտություններով): Ստեղծագործական երկրորդ իմպուլսը կամ աղբյուրը կյանքն էր. ժողովրդական իրականությունը, որտեղ արվեստագետի դիտողական հայացքը շատ բան էր տեսնում ու վերցնում նրանից: Նրա ֆիլմերը ֆաղափական անթափուց ենթատեքստ հաճախ ունեն են զաղափարական հսակ ուղղվածություն, այս-

րեն, որովհետեւ միանգամայն անսուղիք էր նյութի՝ միջնադարյան հայ առակագիրներ Մ. Գոռի եւ Վ. Այգեկցու գործերի նրա մեկնաբանությունը, որին անչլող շատ հետաքրքրական դրվագ է զետեղված գրքում՝ ֆիլմի առաջին դիտումները վերաբերող: Կինոստուդիայի սնորհ Կարեն Զալալյանը խոստովանել է, թե՛ ոչինչ չի հասկացել, մուլտիմեդիաստեղծի երկրորդ դիտման ժամանակ, այնուամենայնիվ ներկայացրել է Պետլիմոյի նախագահ Գեորգ Չայրյանին: Վերջինս դիտումից հետո նույնն է ասել եւ ավելացրել. «Երբ դիտում էի «Նռան գույնը», ես չէի ուզում ընդունել, ինչ ասացի՞ սա Փառազանովն է... Գիտեմ այս ֆիլմը չընդունեմ՝ էլի նույնն է ասելու»: Գաղտնի արարողանունը տեսնում եմ, որ ֆիլմը իՍՂՄ Պետլիմո ներկայացնելուց հետո, իՍՂՄ մուլտիմեդիաստեղծի հիմնադիրներից, անվանի մուլտիմեդիաստեղծ Մ. Ասաճանովը ասել է. «Ահա թե ինչպես կարելի է մուլտիմեդիաստեղծել»:

ՍԱԹԵՆԻԿ ԱՎԱՐԵՅԱՆ

Մեկնարկում է ՀՀ վարչապետի գավաթի հանդիպումի 3-րդ մրցաշարը

Դրամասիկ վերջաբան Տայ շախմատիստները նույնիսկ մրցանակակիր չդարձան

1-ին էջից

Հայաստանի հավաքականը կարող էր գոնե 3-րդ տեղը գրավել, սակայն մեր շախմատիստներին Երևանում հուսալքությունները, որոնք 4-0 հաշվով ջախջախեցին մրցանակային տեղի հավակնող բուլղարացիներին: Հունգարիայի հավաքականն էլ վասակեց թիմային 13 միավոր, սակայն բոլոր դարձերում կես միավոր ավելի վասակելով հայերից՝ դարձավ բրոնզե մրցանակակիր: 13 միավորով լավագույն հնգյակը եզրակացրեցին ռուսները՝ 3-1 հաշվով հաղթելով սլովենացիներին:

17 միավոր՝ 3-ով առաջ անցնելով 2-րդ եւ 3-րդ մրցանակակիրներ Լեհաստանի ու Կրասնայի հավաքականներին: Լեհերը ոչ-ոքի խաղացին Հայաստանի հավաքականի հետ, իսկ վրացիները 2,5-1,5 հաշվով հաղթեցին ռումինացիներին: Լեհերի հետ մրցավեճում Էլինա Դանիելյանը հաշտություն կնքեց Մոնիկա Սոչկոյի հետ: Մեր թիմից հաղթեց միայն Լիլիթ Քալոյանը՝ դարձնելով մասնավոր ձեռնարկի Մայրանին: Մրցաշարում անդրանիկ դարձան Կարեն Կարամյանը կրեց Լիլիթ Մկրչյանը՝ զիջելով Յուլիանա Չավարուկային: Մարիա Կուրտովա-Կարինա Չելեպկովսկայա դարձավ

սիան ավարտվեց ոչ-ոքի: Հայաստանի հավաքականը 11 միավորով գրավեց 7-րդ տեղը՝ իրենից առաջ թողնելով Մալդիվների, Ֆրանսիայի եւ Բուլղարիայի հավաքականներին: Հայաստանի կանանց հավաքականում բոլորից հաջող հանդես եկավ Լիլիթ Մկրչյանը՝ 9 հնարավորից վասակելով 5,5 միավոր: Էլինա Դանիելյանը թիմին դարձրեց 2 միավոր, Լիլիթ Քալոյանը 8 հնարավորից վասակեց 3,5 միավոր, Մարիա Կուրտովան յոթ դարձերում իր օգտին գրանցեց 3 միավոր: Նելլի Արդյանյանը 3 մրցախաղում վասակեց 2 միավոր:

Չեխերը հաստատեցին ֆավորիտի իրենց կարգավիճակը

Ֆուտբոլի Եվրոպայի երեսուցյակն առաջնության ընթացքում մրցաշարի 4-րդ տուրում տեղի «Հանրապետական» մարզադաշտում ուժերը չափեցին ընթացքում 3-րդ փուլի առաջատարներ Հայաստանի եւ Չեխիայի հավաքականները: Հանդիպումը սկզբունքային նշանակություն ունեւ, քանի որ հաղթողը միանձնյա կզիջավորեր աշխարհը եւ եզրափակիչի ուղեգրի լուրջ հայտ կներկայացներ:

Դեռեւս ընթացքում մրցաշարի վիճակահանության ժամանակ մասնագետները խմբի ֆավորիտ էին համարում Չեխիայի հավաքականին, եւ չեխերը երեսուցյակն առաջնության հասնելով սանձերի նկատմամբ: Գոյություն ունեւ Չեխիայի հավաքականի մեծ հաջողությունները եւ առաջին խաղակեսի միջնամասում խաղային ու սարածային զգալի առավելություն ունեւին: Նրանք մի քանի անգամ սղառնացին Արսեն Պետրոսյանի դաշտում քան ռարդային: Գոյություն ունեւ Չեխիայի հավաքականի մեծ հաջողությունները եւ առաջին խաղակեսի միջնամասում խաղային ու սարածային զգալի առավելություն ունեւին: Նրանք մի քանի անգամ սղառնացին Արսեն Պետրոսյանի դաշտում քան ռարդային: Գոյություն ունեւ Չեխիայի հավաքականի մեծ հաջողությունները եւ առաջին խաղակեսի միջնամասում խաղային ու սարածային զգալի առավելություն ունեւին: Նրանք մի քանի անգամ սղառնացին Արսեն Պետրոսյանի դաշտում քան ռարդային:

Հայ ֆուտբոլիստները աշխճանքար հավասարեցրին խաղը եւ իրենք էլ մրցակցի դարձան գրավելու ուղիներ էին որոնում: Հիշարժան էր 55-րդ րոպեին Արսակ Ալեքսանյանի հեռահար հարվածը, որից հետո հյուրերի դարձառարտի զոհակը մեծ դժվարությամբ հանցեց անկյունային՝ ինը հայտնվելով ցանցում: Երկուստեք սուր գրոհներով անցած հանդիպման հանգուցալուծումը տեղի ունեւցավ 76-րդ րոպեին, երբ դաշտի տեղի տուգանային հրապարակում ստեղծված խաղը իրադրությունից Յան Կրամոսան գրավեց դարձառարտ: Հաջորդ հավասարեցումը դաշտի տեղի տեղում ջանքերն աղարդում անցան: Իսկ ահա չեխերն ավելացրեցին ժամանակում նույն Կրամոսայի դիտուկ հարվածի շնորհիվ խմբից 2-րդ տեղը:

Ընթացքում 3-րդ խմբում կայացած մյուս խաղում Չեխոստանի հավաքականը 4-0 հաշվով հաղթելով անդորացիներին, Երևանում մեր ընթացքում: Թեւեւ անդրանիկ դարձան, Հայաստանի հավաքականը

Մրցաշարային աշխարհային	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Չեխիա	4	3	1	0	12-1	10
2. Չեռնոգորիա	5	3	0	2	13-6	9
3. Հայաստան	4	2	1	1	6-4	7
4. Ուելս	4	2	0	2	3-4	6
5. Անդորրա	5	0	0	5	0-19	0

Նաղեժդա Եվասյուխինան հաղթեց աշխարհի ռեկորդով

Փարիզում ընթացող ծանրամարտի աշխարհի առաջնությունում մինչեւ 75 կգ խաչային կանանց մրցակետում մրցակցների նկատմամբ իր գերազանցությունը հաստատեց ռուսաստանցի Նաղեժդա Եվասյուխինան: Նա երկամարտի 293 կգ (130+163) արդյունքով հռչակվեց աշխարհի չեմպիոնուհի: Ընդ որում հրում կրամոսյանում նա 1 կգ-ով գերազանցեց իրեն իսկ դասակարգված աշխարհի ռեկորդը:

Արժանի մրցանակակիր դարձավ աշխարհի կրկնակի չեմպիոնուհի Սվետլանա Պոդոբեդովան: Դաշտասանի ներկայացուցիչը երկամարտում ցույց սվեց 287 կգ (131+156) արդյունք: Բրոնզե մեդալը բաժին հասավ կորեացի Ուն Զոն Կիմին՝ 265 կգ (114+151): Վաղը՝ մրցումների վերջին օրը մրցադաշտի դուրս կգան հայաստանցի 4 ծանրորդներ: Կանանց 75 կգ-ից բարձր խաչային

կարգում մեդալների համար մրցակետի կրեմվեն Հոնիսիմե խուրուդյանն ու Նաիրա Հարությունյանը, իսկ զոհաբերված գերծանրաբանների դայմարին կմասնակցեն Հայկ Հակոբյանն ու Ռուբեն Ալեքսանյանը: Հուսանք, որ գոնե նրանք երկամարտում մեդալներ կմվածեն եւ անհաջի կարեւոր վարկանիսային միավորներ կդարձնեն մեր հավաքականին:

Տարանեկան սորթերի աշխարհի մրցույթում Ֆլորա Աղաբաբյանը սահեց գլխավոր մրցանակը (World Grand Prize)

Լաու Վեգասի «Ուլին» հյուրանոցի հրու-
սակազոր- դիզայներ Ֆլորա Աղաբաբյանը
վերջերս Օկլահոմայի Թուլսա քաղաքում կա-
յացած հարսանեկան սորթերի աշխարհի մր-
ցույթում սահեց գլխավոր մրցանակը: Նա
հաղթեց հարսանեկան սորթեր ձևավորող
լավագույն վարձակառնի, ովքեր այստեղ էին
եկել մոլորակի սարքեր անկյուններից:

Ֆլորան Լաու Վեգասի «Ուլին» հյուրանո-
ցում իբրև հրուսակազոր աշխատել է 2007
թվականից, դասառել է սորթեր ու այլ
կարգի թխվածքներն այստեղ կազմակեր-
վող հարսանիքների և հասուկ միջոցառու-
մաների համար: «Աղաբաբյանի հրուսակա
սաղանդն ու սուր երեակայությունը ստեղծել
են այդպիսի ճակատագիր, ձևից ու սիրուց շա-
ղախված գլխավորումներ», այստիպի տղեր
զրեց նրա մասին ամերիկյան թերթերից մեկը
մրցույթից անմիջապես հետո:

Ֆլորան ԱՄՆ է եկել Հայաստանից 2000
թվականին, եւ ինչպես Նեադայի համա-
յին ռադիոյին սլած հարցազրույցում նշեց,
երբեւ որեւ կարգի կրթություն ու դպրոց չի

անցել հրուսակազորության վերաբերյալ ոչ
ԱՄՆ-ում, ոչ Հայաստանում: Ամեն ինչ սովոր-
ել է ինձնուրույն, կարդալով եւ անվերջ դաս-

րասելով, ձեռավորելով ու ձեռավորելով
սարքեր նախքան ու դեսպաններ: Նա մասնա-
գիտությամբ դարձրել է, իսկ սորթեր թխելն

ու ձեռավորելով դարձադեպ մանկության սա-
րիների հորթի են եղել: Ավելի ուշ, արդեն Ա-
մերիկայում, հրուսակազոր արվեստի հան-
դեղ նրա հետաքրքրությունը իսկական ստեղ-
ծագործական կրի վերածվեց: Սկզբում Հո-
լիվուդի, հետո Լաու Վեգասի սարթեր հրուսակ-
ասներում նրա սաղանդն ի հայտ եկավ՝
կյանք սաղավ հրուսակազոր արվեստի կրկն-
կը չունեցող գործերի՝ սորթերի ու զանազան
թխվածքների սեսով:

Ֆլորան դասնում է, որ աշխատանքային
գործունեության ընթացքում մի քանի ան-
գամ զվարճալի դեմքեր են եղել, երբ դասվի-
րասունները նրա ձեռավորած սորթը հաջորդ օ-
րը հետ են բերել, ասելով, թե դարձադեպ
չեն կարողացել կրել ու ձագակել այնքան
մեծ են եղել նրանց իրացումներն ու զարման-
քը... Ֆլորայի սորթերն իսկապես հիշեցնում
են կերամիկական արվեստի մրթաճաշակ
ստեղծագործություններ, գույների, գծերի ու
կազման ներդաշնակ համաստեղաններով:

ԳԻՐԵԱ ԳՐԵԻԵՆՆԵ
Լաու Աղաբաբյան

ԿՈՐԵԼ Է

«ԱԼՄԵՆ» ՍՊԵ-ի
կլոր կնիք:
Համարել անվավեր:
095-00-33-00

Վաճառվում է

Daewoo Matiz Best
մակնիբի ավտոմեքենա 2008 թ.,
սարժիչը 1.6, վազը՝ 4 300 կմ,
արձաքազույն, ունի կոնդիցիոներ,
հայելիները եւ ադակիները էլեկտր.
(full), գործարանային վիճակ:
Հեռ.՝ (091) 32-88-89

Վաճառվում է

Range Rover Westminster
2003/2004 թթ., մոլորակույն,
սարժիչը՝ 4.4 Լ., (full): Մասա-
զերծված չէ:
Գերազանց վիճակ:
Գինը՝ դայանագրային:
Հեռ.՝ 096 92 34 15:

ԼՈՒԾԱՐՎՈՒՄ Է

Ջայնագրությունների Տերյան ստուդիան ՊԲԸ-ն՝ գրանցված ՀՀ ղեհա-
կան ղեհասրի Կենտրոն սարածային բաժնուն 16.02.1998թ., գրանցման հա-
մարը՝ 286.120.03106, վկայականի համարը՝ 01Ա040254:
Պարտատերը, հրադարակման ղեհից սկսած, երկամսյա ժամկետում դի-
մեն ՀՀ կառավարությանն առընթեր ղեհական գույքի կառավարման վարչու-
թյուն՝ լուծարման համաձայնագրով:
Հասցե՝ Բ.Երեւան, Տիգրան Մեծի 4: Հեռախոս՝ 52-65-57:
*ՀՀ կառավարությանն առընթեր ղեհական գույքի
կառավարման վարչություն*

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԲԱՅ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

Հայտարարության սույն սեխսը հաստատված է բաց ընթացակարգի հանձնաժողովի
2011 թվականի նոյեմբերի «09»-ի թիվ 2 որոշմամբ և հրադարակվում է
«ԳՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի համաձայն

Բաց ընթացակարգի ծանկազիրը՝ «ՀՀ ԿԱՍԳԿԿԳ-ԲԸԱԸՉԲ-1/1»

Պասվիրասուն՝ Հայաստանի Հանրապետության կառա-
վարությանն առընթեր անարժ գույքի կարասրի ղեհա-
կան կոմիտեի աշխատակազմ ղեհական կառավարչա-
կան հիմնակը, որը գտնվում է Բ. Երեւան, Արևալույնյաց 7
հասցեում, հայտարարում է բաց ընթացակարգ:
Բաց ընթացակարգում հարող ձանաչված մասնակցին
սահմանված կարգով կառաջարկվի կնիքի Հայաստանի
Հանրապետության Ծիրակի մարզի Գյումրի համայնքի կա-
դասրային հարեղազրման և թարմացման աշխատանքնե-
րի գնման դայանագիր (այստիպես՝ դայանագիր):
Գնման առարկա է հանդիսանալու Հայաստանի Հան-
րապետության Ծիրակի մարզի Գյումրի համայնքի կա-
դասրային հարեղազրման և թարմացման աշխատանք-
ների ձեռքբերումը:
«ԳՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի համա-
ձայն՝ բաց ընթացակարգի հայտեր կարող են ներկայացնել
բոլորը, անկախ նրանց՝ օտարերկրյա ֆիզիկական անձ,
կազմակերթություն կամ սաղաքացիություն չունեցող անձ
լինելու հանգամանից:
Արգելվում է միեւնույն անձի (անձանց) կողմից հիմ-
նարկված կամ ավելի քան հիսուն տկոս միեւնույն անձի
ղանձանց) դայականը բաժնեմաս ունեցող կազմակեր-
թությունների միաժամանակյա մասնակցությունը գնման
միեւնույն գործընթացին, բացառությամբ՝ 1) ղեհության
կամ համայնքների կողմից հիմնարկված կազմակերթու-
թյունների. 2) համատեղ գործունեության կարգով (կոնսոր-
ցիոնով) մասնակցության դեթրերի:
Բաց ընթացակարգին մասնակցելու իրավունք չունեն
անձինք, որոնք դայական կարգով ձանաչվել են սնանկ,
ունեն ժամկետանց դայսքեր Հայաստանի Հանրապետու-
թյան հարկային եւ դայարգի սոցիակական ադաիովու-
թյան վճարների գծով, որոնց գործողի մարմնի ներկայա-
ցուցիչը հայտը ներկայացնելու դային նախորդող երեք
սարիների ընթացում դայարակարգված է եղել սնեսեսուն
գործունեության կամ ղեհական ծառայության դեմ ուղղ-
ված հանցագործության համար, բացառությամբ այն
դեթրերի, երբ դայածությունը օրենքով սահմանված կար-
գով հանված կամ մարված է, որով ներառված են գնում-
ների գործընթացին մասնակցելու իրավունք չունեցող
մասնակիցների ցուցակում:
Մասնակիցը ղեհ է ունենա դայանագրով նախատես-
ված դայարակությունների կատարման համար հրավերով
ղանձանցով՝ մասնագիտական գործունեության համա-
դայաստիանություն՝ դայանագրով նախատեսված գոր-
ծունեությանը, մասնագիտական փորձառություն, սեխնի-
կական միջոցներ, ֆինանսական միջոցներ, աշխատան-
քային նեսուրներ:
Հարողը մասնակիցը, որոշվում է բավարար գնահա-
ված հայտեր ներկայացրած մասնակիցների թվից՝ նվա-
զագույն գնային առաջարկ ներկայացրած մասնակցին
նախադայակություն սաղու սկզբունով, որի հետ կնիքում է
դայանագիր:

«Ֆլորես» Աժուրդի Տուն ՍՊԸ-ն «Աղանադ» ԱՀ Բորսայի հարակում իր-
կանացնելու է «ԱՌԷԿՍԻՄԲԱՆԿ-ԳԱԶՊՐՈՒՄԲԱՆԿԻ ԽՈՒՄԲ» ՓԲԸ -ին օ-
սարման իրավունքով դայական գույքի աճուրդային վաճառքը, հետեյակ լո-
սով՝
1. Բնակելի տուն, ընդ. մակերեսը 431.2 մ², ավտոմակ, ընդ. մակերեսը 43.4
մ², հողամաս, ընդ. մակերեսը 0.10626 հա: Հասցե՝ ՀՀ, Բ. Երեւան, Նորի 6-րդ
փողոց, 1-ին նրանց, թիվ 8:
Մեկն. գինը՝ 204600000 դրամ:
Աժուրդի առաջին փուլը դայական եղանակով, «բաց» ընթացակարգով,
Բ.Երեւան, Ազաթանգեղոսի 6/1 հասցեում 28.11.2011 թ.-ից, ժամը 12:00-ին:
Երկրորդ փուլը 15.12.2011թ.-ից, ժամը 12:00-ին, նույն հասցեում՝ հողանդա-
կան եղանակով, «բաց» ընթացակարգով: Գույքը գրավարված է: Աժուրդին
մասնակցելու համար սահմանված է մեկնարկային գնի 5%-ի չափով նա-
խավճար, որի վճարման վերջնաժամկետն է յուրաքանչյուր աճուրդային փուլի
նախորդ օրվա ժ.16:00-ն: Նախավճարը վճարվում է «Աղանադ» ԱՀ Բորսա-
յի դրամարկում, որի հիման վրա սրվում է համադայաստիան մասնակցի
վկայական:
Աժուրդի մասնակիցները ներկայացնում են՝ ֆիզիկական անձի դեթրում՝
անձնագիր, նախավճարի վճարման աճուրդագիր, մասնակցի վկայական, ի-
րավաբանական անձի դեթրում՝ լիազորագիր, ղեհ. ղեհասրի վկայականի
դայանցը եւ մասնակցի վկայական: Աժուրդում հարողը է արձանագրվում ա-
նենաբարձր գին առաջարկած անձը: Ներկայացված լոտին կարող են ծանո-
թանալ գույքի նկարները հասցեում, 14.11.2011թ.-ից մինչեւ 24.11.2011թ. յուրա-
քանչյուր աշխատանքային օր, ժ. 12:00-ից մինչեւ 17:00-ն: Աժուրդի կառնա-
կարգին ծանոթանալու, այն անվճար սանալու եւ այլ լրացուցիչ տեղեկու-
թյունների համար այցելել Բ.Երեւան, Ազաթանգեղոսի 6/1 հասցե, գնագրա-
րել (010) 56-31-15 հեռախոսահամարով կամ այցելել www.borsa.am կայքը:

ԿՐԻՄՈՍԻՆ

ժան եւ Ալբերտ Պողոսյան
ՆՈՐԱՐԱՐ ՓՈՐԶԱՌԱՎԱՆ ԱՐՎԵՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԸ
Հեղեղայնություն

www.accea.info

հոկտեմբեր 14-նոյեմբեր 25
ՈՒՐԻԵ ՆԱԸԿԱՍԱՐՅԱՆ
Անկախության ձանադարին
լուսանկարչության հետախոյաց գուցահանդես
Նախաձեռնող՝ «Ուրբեք Մանգասարյան մեմորիալ» հիմն
նոյեմբեր 5, 19:00
ՆԱՄՈՒՄ Ա. Ըիլվաղաղե
Բրիտանիայի եւ Հայաստանի դերասանների
համագործակցական ղեհադրություն
նոյեմբեր 8 - 14
ԹԱՏՐՈՆ ԱՌԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
VI ՓԱՌԱՏՈՆ
դեկտեմբեր 3 - հունվար 28, 2012
ԱՐԶՈՒՆԱԲԵՐՎԱՆ ՄԻՖՈՆԻԱ
լուսանկարչական գուցահանդես
համադրող՝ Վիգեն Գալստյան
2012 թիվը հանդիսանում է ՆՊՎ-ի ցատկային
այս առթիվ 2012 թվականը նշանակվում է որպես
Հայաստանում ժամանակակից արվեստի ղարի
ՄԻՋՈՍՈՒՈՒՆԵՐԻ ՄՈՒՏՆ ԱՋԱՆ Է
Այցելություն ամեն օր բացի կիրակի եւ երկուշաբթի, ժամը 11:00-17:00
Փավստոս Բյուզանդի 1/3 (Վերնիսաշի հարավ) հեռ. 568225

Ազգ

12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2011

ՆԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ետաբերությունը կարգացի «Աստված» օրաթերթի ուրբաթ 14 հոկտեմբեր 2011 (յասուկ բաժին՝ նուիրուած Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին), որուն մէջ Միւռնոն Ե.Ա. Ազնիկեան կը գրէ եւ կը բացատրէ Մեծի տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան «Վաղարշապատէն Անթիլիաս» թատերական երթը եւ իրագործումները:

Որքան էլ մեր արհիւ մօտիկ հաստատութեան իրագործումներուն մասին է որ կը ջանաքովէ հայր սուրբը, սակայն դրդադասճառը, վստահաբար, Մեծի տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին՝ Նորին Ս. Օծնութիւն Արամ Ա.ի այցելութիւնն էր Կալիֆորնիա, եւ իբր յարմար տարազայ մը իր ժամանակներուն կողմէն՝ ան կը յայտնէ «իր գաղափարները», որոնք եւ կը խորհիմ չեն համադաստատութեան թատերական իրականութեանց, նաեւ չեն համադաստատութեան շայնք. եկեղեցւոյ միութեան ոգին եւ ընդհանուրին օգտին: Յօդուածը ձգտում մը եւ ճիգ մըն է բան մը հասկնալու՝ «խաղին մասնակցելու», եւ մենք իրեն այդ առիթը յիշի սանք:

Իմ մասնագետի կէտերը հետեւեալներն են. հայր սուրբը իր խօսքը յառաջ մղելու ղաւարակով կը գրէ այս ամբողջ յօդուածը ըսելու համար, թէ «1441 թուականէն սկսեալ, Յայնք. եկեղեցին ունեցաւ զոյգ կաթողիկոսներ, համահաւասար իրաստութիւններով եւ թեմական անկախ կազմակերպութիւններով»: Եւ ինչ մըն ալ յառաջ երթալով կը փորձէ նաեւ այն տղաութիւնը թողուլ, թէ Անթիլիասի աթոռը բարունակութիւնն է Վաղարշապատի աթոռին: Յօդուածին վերնագիրը՝ «Վաղարշապատէն Անթիլիաս», այդ կը թելադրէ: Մեր յարգելի յօդուածագիր հայր սուրբը կը բարունակէ ըսելով, թէ «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը ղաւարակաւ բաւական հարուստ փորձառութիւն ունի միջեկեղեցական բնագաւառէն ներս, ընդհանրադէպ Դ. Ե, Միջին դարերուն ու մասնաւորաբար կիլիկիեան ժամանակաշրջանի ԺԲ դարուն»: Արդե՞՞ք ըսել կուզէ, որ Կիլիկեան աթոռը գոյութիւն ունէր Դ եւ Ե դարերուն: Այս ինչ անհեթեթ սրամաքանութիւն եւ արաստվոր գիւս:

Անդրադառնալով արաստիւմանի թեմերուն, յօդուածագիրը կը բարունակէ ըսել. «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը 1957-58 տարիներուն ընդառաջելով սփիւռփայ ղաւարակաւ ղաղութներու՝ Իրանի, Յունաստանի եւ Միացեալ Նահանգներու խնդրագիրներուն, իր հովանիին եւ հոգեւոր հոգածութեան ներքին կ'անուէ ղաւարակ, անոնք երկար տարիներ հանդիպի եւ հոգեւորաբար անմխիթար լուսած էին»: Երբէք է, դէպքեր եւ անհիմաս դրդումներ ղաւարակ են երկուստեւ եւ Դո՛ւք ղաւարակ ղաւարակ գիտէ: Ինչ որ եղած են՝ մասնակի եւ կամ տեղական հանգանակն ունեցած են: Եւ այդ երբեք չէ եղած մեր թեմի առաջնորդներուն եւ նուիրաբանական կարգերու ընթացքը եւ գործունէութիւնը: Ուստի, չեն բաժնէր յօդուածագիրին ղաւարակաւ փաստերու սխալ հասկացողութիւնն ու մեկնութիւնը:

Կիլիկեան աթոռին կանոնականութիւնը ղաւարակաւ համար ղաւարակ միջոցառումներու հարկը չեն տեսներ: Հայ Անթիլիասը այսօր իրականութիւն մըն է մեր ազգային-եկեղեցական կեանքին մէջ: Բիւր յարգանք երանաբանի հանգուցեալ հայրապետացն Սահակ Խաղապետ կաթողիկոսի, աթոռակից Բաբգէն կաթողիկոսի, Սարաճեան Պետրոսի, Գարեգին Յովսէփեանցի եւ այլոց, որոնք «ազնուական արթնմանութիւնը ունեցան անխախտ ղաւարակի համաբախտութեան եւ սիրոյ սկզբունքը, որ մեր ազգային-վարչական կեանքի խարխիւսն ու կանոնն է եղած միշտ եւ ղաւարակ»: Ուստի

ղեկ է խուսափիլ ղաւարակաւ եւ անղաւարակաւ արայայտութիւններէ, որոնք միայն կը ղաւարակին ի վնաս ընդհանուր օգուտին եւ կը մնան անմարտի:

Բայց յանկարծ կ'անդրադառնան՝ «Ահ, այս ղաւարակն ալ ի՞նչ է, որ այս ժամուն կը հնչէ»:

Անցնինք մեր նիւթին:

1441 թուականին Կիլիկիոյ Գրիգոր Թ. Մուսաբեկեանց կաթողիկոս թեմ մեծեց արեւելեան վարդապետներու հրաւերը, որ ինք անձամբ երթայ Էջմիածին եւ հոն իր ղաւարակաւ տեղւոյն վրայ հաստատուի: Այսուհանդերձ արձուցնէ որ Էջմիածին մէջ ազգային-եկեղեցական ժողով ղաւարակ, եւ իր հաւանութեամբ՝ ընտրել նոր կաթողիկոս եւ Աթոռը փոխադրել Սիւտն Էջմիածին (Մեծփեցի, Օրմանեան, Կիլիկեան): «Եւ եթէն ղաւարակ Կիլիկիոյ կաթողիկոս Էջմիածին, եւ այս եղել յամի տեղուն 1441 եւ հայոց ՊՂ թուին» (Մաղափա դիւր):

ՏԱՅՐ ՊԱՐԵՏ Ծ.Վ. ԵՐԵՅԵԱՆ

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԵՆ՝ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

Ահաւասիկ հոս է բուն հարցին էութիւնը:

Ինչ որ ալ ըլլան ղաւարակները Մուսաբեկեանցի Կիլիկիա մնալուն եւ կամ այլու (ղաւարակ նոյնիսկ կը խորհիմ, որ Եգիպտոս ղաւարակ եւ հոն վախճանած է), ինչ որ ալ ըլլան արեւելեան վարդապետներու յետազգային յարուցած խնդիրները, բոլորն ալ երբեք չեն կորսնցներ իրականաւ արդարացունը Աթոռին փոխադրութեան: Բոլորն ալ գիտենք, տեղափոխութիւնները միշտ կ'արձաւան են ղաւարակաւ ստիպողութեանց ներքին:

Կիլիկիա եւ միւս բոլոր վայրերը, Դուրեմն միմէն Սիւ, ուր ժամանակ առ ժամանակ անմնայն հայոց հայրապետներ հաստատուեցան ինչ-ինչ ղաւարակներով միմէն 1441 թուականը, բոլորն ալ եղած են անմնայն հայոց կաթողիկոսութեան նստոցներ: Ուստի կը մնան իրականօրէն, ղաւարակաւ եւ կանոնադրական իմաստով անմնայն հայոց հայրապետներ, անկախ իրենց տեղագրական եւ աշխարհագրական վիճակներէն: «Սոյոգ է հետեւաբար, որ Ս. Էջմիածին աթոռն է որ փոխադրուած էր նոյն վայրերը, ու այդ իսկ ղաւարակաւ, արեւմուտք հաստատուած կաթողիկոսները յաճախ կը ստորագրէին

«Կաթողիկոս Ս. Էջմիածինի ղաւարակաւ ի Սիւ» («Սիւն»): Որքան ալ ընդհանուր ղաւարակները միջաբանական չըլլար, Լուսաւորչի աթոռին փոխանցումը Սիւտն Էջմիածին, բառին կանոնադրական առումով, կը կազմէ օրինաւոր բարունակութեան ղաւարակ, Մուսաբեկեանց, Կիլիկիոյ եւ յաջորդներ միմէն այսօր: Որովհետեւ անմնայն հայոց հայրապետական աթոռին վերադարձն էր ի Ս. Էջմիածին, ազգային-եկեղեցական ժողովի որոշումներ եւ Մուսաբեկեանց կաթողիկոսի արձուցումներ եւ հաւանութեամբ: Անոնք որոնք կը խորհիմ, թէ Կիլիկիոյ աթոռը ուղղակի Լուսաւորչի կաթողիկոսական գիծին բարունակութիւնն է կամ Ընդհանրիկի, այդպիսիներ հեռու են ղաւարակաւ իրականութենէն, եւ ղաւարակ «ի դրդութենէն կեանաց»:

Եթէ այսօր ազգային-եկեղեցական ժողովը հասկնալի իրադարձութեանց հետեւանով եւ աթոռին արդարութիւնը միմէն ունենալով, փորձէ փոխադրել Մայր աթոռը այն տեղը կամ միջավայրը, ուր իմք կը նկատէ անմնայնաւոր Մայր ա-

կեանց de facto կը դառնայ իրաւարեալ, եւ կը մնայ որդէս ղաւարակաւ կաթողիկոս Սիւսի՝ կ'ենթադրենք, ուր սակաւից գոյութիւն ունէր բազմաազգար հայ ժողովուրդ: Ազգային-եկեղեցական ժողովը իր իրաւասութեամբ կը վերահաստատէ Վաղարշապատի աթոռը մօտաւորապէս ինը դար ասանդակաւ թափառումէ ետք:

Ի՞նչ հասկացողութեամբ եւ օրէնքի ի՞նչ սրամաքանութեամբ Միւռնոն Ե.Ա. կը գրէ, թէ ղոյգ կաթողիկոսներ համահաւասար իրաւունքներ կ'ունենան: Հայ եկեղեցւոյ ո՞ր կանոնադրական ղաւարակներն մէջ գոյութիւն ունի համահաւասար կաթողիկոսներ կամ կաթողիկոսութիւն: Առածը կըսէ. «Խղճի եւ ղաւարակ տէր անձերուն համար չէ որ յօրհնուած է օրէնքը»: Հետեւաբար «Տարակոյս չկայ որ այդպիսի մարդիկ սոյոգ ղաւարակներէ անտեղեկ, երեւոյթներով ղաւարակ, ղաւարակաւ կ'ենթադրենք ղաւարակ սխալ բացատրութիւններով»: Երկու համահաւասար կաթողիկոսներ գոյութիւն չեն կրնար ունենալ: Ծիծաղելի է, որովհետեւ երկու համահաւասար հայ ժողովուրդ գոյութիւն չի կրնար

ունենալ, որ աւելի ծիծաղելի է: Այդ իրաւունքը անձինք իրենց անձերուն ղաւարակ վերջաբայն կամ նորաբայն իրաւունքն է, ինքնաստեղծ, օտար եւ անընդունելի, ազգային-եկեղեցական ղաւարակաւ ղաւարակաւ ղաւարակներու ցանկէն: Մէկ է եկեղեցին, մէկ է հայ ժողովուրդը եւ մէկ է անմնայն հայոց կաթողիկոսութիւնը:

Այս յօդուածը գիտն է վրիպած ղաւարակ մը: Սահակ կաթողիկոս Խաղապետն իր առաջին կանոնադրական մէջ այսպէս կը գրէ. «Կաղապար ղաւարակ, վարդապետ եկեղեցւոյ, որ ի ղաւարակներէն ընկալեալ ղաւարակ Ս. Հոգւոյն ուսուցիչ էր բանին ղաւարակութեան»:

Երբ չէ նստեցնել անմնայն հայոց հայրապետներու իրաւասութիւնը: «Ամենայն հայոց հայրապետութեան ոյժը, ամէն բանէ աւելի հոգեկան ոյժի ղաւարակ կառոյցն է, ան Լուսաւորչի ոյժն է»:

Ինչ կը վերաբերի Կիլիկիոյ աթոռին ասանդակաւ վիճակին, Կիլիկիոյ ղաւարակներն ետք Տեղապետութենէն ազատ եկեղեցականներ եւ հայ ժողովուրդը Սահակ Խաղապետ կաթողիկոսի ղաւարակութեամբ կու ղաւարակ հաստատուելու Երուսաղէմ, ապա Հայկոյ եւ հոսակ Պէյրութ: Կիլիկիոյ ոյժալի եւ ցաւալի: Եւ կ'արձաւան ղաւարակ մեր ժողովուրդին:

Եզնաղաւարակ այդ ղաւարակ փրկութեան եւ օգնութեան իրենց անկերպաւ աշակցութիւնն ու օժանդակութիւնը կընձեռեն Ամենայն հայոց հայրապետ Գեորգ Ե., Էջմիածին, եւ Երուսաղէմի Ամեն. ղաւարակ Երիցէ արք. Դուրեան, ղաւարակաւ ունենալով Թորոզ արք. Գուսակեանը, ապազգային ղաւարակ Երուսաղէմի, Բաբգէն արք. Կիլիկեանը, յետազգային արքեպիսկոպոս կաթողիկոս Մեծի տանն Կիլիկիոյ: Այդ, Կիլիկիոյ աթոռը ղաւարակաւ եւ ղաւարակ ղաւարակ եւ փրկել:

Այս մեծանուն եկեղեցականները իրենց մտերմ երբեք չէ ղաւարակ «վերջին հարուածը տալ» Կիլիկիոյ ղաւարակաւ ղաւարակ աթոռին, այլ ղաւարակ հոգեւորաբան ղաւարակ ի ղաւարակ անմնայն ղաւարակաւ: Նոյնիսկ, հայրապետական իրաւունքով եւ ստիպութեամբ՝ Պէյրութի եւ Դաւասկոսի ղաւարակ ղաւարակ ղաւարակ Սահակ կաթողիկոսին:

ԱԶԳ

ՃԵՂՏՈՒՄ

ՈՒՖԱՅԷԼ ՆԱԲԱՐՉՈՒՄԵԱՆ

1987 թ. սեպտեմբերին իբրև Պարոյր Չայրիկեանի հիմնելի կազմակերպության հետ գործակցության փառաբանական ուղեգիր, առաջարկեցի 1980 թ. անսորագիր հրատարակած «Թուղթ ընդհանրական» և 1987 թ. օգոստոսին գրած «Յորդորակ» փառաբանական աշխատությունները, որոնք դարձան մեր գործունեության ծրագրերը: Այդպես ես միացա նրա հիմնած Ազգային ինֆորմացիոն միություն անունակալ խմբին: Չորրորդ համարից (1987 թ. նոյեմբերի 14-ից) Համագաղթ ծածկանունով դարձալ «Անկախություն» Երբ արժանի լինելով խմբագիրը (թերթի առաջին երեք համարները մեկնագրեալ մեկուկես-երկու էջանոց բաներ էին: Սահմանելով թերթի խմբագրությունը, Երբ արժանի էջերի ֆանակը հասցրեցի 20-25 էջի): Չայրիկեանի հետ լուրջ հարաբերություններ էին, որ նա զբաղվի կազմակերպական գործով, ես՝ մնալով ընդհանրական, գաղափարական հարցերով, ուստի թերթը եւ կազմակերպության գաղա-

Մրբագրումներ

ՀՀ անկախության 20-ամեակի առիթով լրատվամիջոցները անընդհատ հոլովում էին անկախություն բառը՝ ցոյց տալով դրա կարևորությունը եւ այլն, բայց ոչ մի լրատվամիջոց հիմնովին չհանդարձաւ Պարոյր Չայրիկեանի գլխավորությամբ այդ գաղափարի համար 1987 թ. վերջերից լայնարող սակավարկի անձանց, որոնցից մեկը խմբագրում էր կայսրության ամենաընդդիմադիր «Անկախություն» թերթը... «Անկախություն» թերթի լույս ընծայման եւ Հայաստանի Հանրապետության 70-ամեակը առաջին անգամ նշելու վերաբերեալ հանրապետության մամուլն ու այլ լրատվամիջոցները 2007 թ. սկսած սարածում են բազմաթիւ սխալներ եւ փաստերի ու իրողությունների խեղաթիւրումներ: Թերթի յօդուածների եւ ուղղութեան դասակարգման նշանակութեան եւ դերի մասին ճիշտ տուեալներ հրատարակելով հանդերձ, չի նշում այդ ամէնը սնորհնողի ու հեղինակի՝ ԱԽ-ի գաղափարական գիծը առաջնորդող խմբագրի՝ տղերիս հեղինակի անունը, որը թերթը խմբագրել է մինչեւ 1989 թ. սեպտեմբերը, երբ թերթը Արցախականի (Արցախեան ազատամարտ) սկսեց անվերապահօրէն առաջնորդող եզակի ու առանցքային դեր էր կատարում: Յիշատակածս եւ իրական դաստիարակները խեղաթիւրող այլ սխալները սրբագրելու նպատակով հանրութեան ուշադրութեանն են յանձնում սոյն յօդուածը:

փարական ոլորտը բացառապէս սնորհուն էր ինքս: 1988 թ. մարտի 25-ին Չայրիկեանի եւ միւսերու միւս բացայայտ անդամների ձեռքակալութիւնից յետոյ կազմակերպութեան փակուելը կանխեցի ինքս, երբ մօտ երեք ամիս մեզ-մեզ կազմում, բազմացում, սարածում էի թերթը, որի շարունակուելը հաւաստում էր կազմակերպութեան գոյութիւնը: «Անկախություն»-ը երկար ժամանակ արցախեան համայնամարտի առաջին ու երկար ժամանակ միակ դաստիարակութիւն էր, իսկ ես՝ ԱԽ-ի գաղափարական ղեկավարը, կարելի է ասել նաեւ՝ ընդհանուր ղեկավարը, քանի որ Չայրիկեանի ձեռքակալութիւնից, այնուհետեւ երկրից վարումից յետոյ իմ վրայ ընկաւ նաեւ կառուցի կազմակերպական դաստիարակութեան, որը իրականացնում էր Մեխակ Գաբրիէլեանի հետ:

ՎԱՂԱՎՐՇԱՊԵՏԵՆ՝ ՎԱՂԱՎՐՇԱՊԵՏ

Ունի «ամմիսիթար» վիճակի մէջ կը գտնուէին: Յստակ էր, որ յայտնի եւ մութ ձեռքեր՝ այդ գործին ետեւն էին: Պէտք է յաջողցնէին Կիլիկիոյ աթոռը իրենց հակալեզոյն սակ առնել եւ կուսակցականացնել եւ հակադրել ամենայն հայոց հայրապետութեան: Այդպէս ալ եղաւ ցայսօր բանի եւ գործով: Թորոզմ Գուսակեան դաստիարակ այս ձեռքով լիցի արսալայտուէր. «Ինձ թոյլ կու տան ըսելու, թէ ձեր խղճմանը նոյն ինքն ունիք է գլխովին ընթրոսանայ այդպիսի մտածումի մը դէմ»:

1916 մայիս Երուսաղէմ: Սահակ կաթողիկոս հոն լուրջօրէն եւ արտաքին եւ կը մնար հայոց վանքին մէջ: Ետեւ փառապաշտութեամբ կը գտնուէր Երուսաղէմ, եւ իր գրասենեակին մէջ, ուր հրապարակուած էր Սահակ կաթողիկոս, խօսքը ուղղուելով իրեն կըսէր. «Մեմք չեմք ուզեր, որ մեր թեմային հոգաւոր եղբայր կաթողիկոս մը մեր տէրութեան սահմաններուն մէջ աղօթող հայերուն հոգեւոր լիցի ըլլայ...»

Սահակ կաթողիկոս կը վերադառնայ հայոց վանք ընկճուած եւ ցնցուած: Եւ կըսէ իր միաբաններուն. «Սոյնիսկ Շահ Աբբաս այս տեսակ ճիւղային գաղափար մը չըլլացաւ, հայ ժողովուրդը անջատել էջիմածնի: Թորոզերը սակաւին չեն կրցած հասկնալ հայ ժողովուրդին մտայնութիւնը: Հայ ժողովուրդին՝ հանդէպ էջմիածնի ունեցած դաստիարակը»:

Պարսկաստանի եւ Յունաստանի թեմերը չունէին այն «ամմիսիթար» իրաւիճակը, որ իբր թէ կը սիրէր Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Ինչո՞ւ անոնք ալ բաժնուեցան էջմիածնի: Իրանի եւ կամ Նոր Զուլայի դաստիարակ թեմերը չորս հարիւր եւ անկի տարիներ հաւասարութեամբ միացած եւ մնացած էին ամենայն հայոց հայրապետութեան իրատեսութեան ներքին եւ կարելու մէկ մասը կը կազմէին ամենայն հայոց հայրապետութեան թեմական կառուցի: Ինչպէ՞ս յանդիմանելի 1958ին թեմերը կ'անցնին Ամբիլիասի հովանաւորութեան, նոյնը Յունաստանի դաստիարակին: Պատճառը արտասահմանի եկեղեցիները Ամբիլիասի աթոռի գլխավորութեամբ հակադրել էջմիածնին եւ անոր միջոցաւ՝ մայր հայրեմիին: Այն իրաւունքները եւ յարաբերութեանց սահմանները, որոնք ձեռնուած էին 1652ին Երուսաղէմի ժողովին մէջ Ներսէս Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի եւ Փիլիպոս ամենայն հայոց կաթողիկո-

սի ներկայութեան, բոլորն ալ ջուրը թափուեցան՝ առանց խղճահարութեան: Կուզեմ հոս դաստիարակ փակագիծը մը բանալ: 1930ական թուականներուն յաճախակի այցելութիւններով Երուսաղէմ կու գայ Գահիրէէն Արապ Զամալեան (դասակցական կուսակցական գործիչ եւ նախկին նախարար Հայաստանի Հանրապետութեան) խորհրդակցելու եւ ռազմավարելու նպատակով, որ Երուսաղէմի մէջ հիմնուի հակաթոռ կաթողիկոսութիւն մը յանձնի Թորոզմ դաստիարակ Գուսակեանին: Արթուն էին հայոց հայրապետները: Արթուն էին Երուսաղէմի եկեղեցականները: Տեսան վստահ այդ առաջարկին, եւ մերժեցին զայն: Յարգանք իրենց, որովհետեւ չդաւեցին իրենց կոչումին, բան մը որուն մէջ յետագային Ամբիլիասի աթոռը թերացաւ եւ զոհ գնաց այդ անխեղ փառաբանութեան:

Մեծի տան Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան մեծութիւնը եւ փառքը թեմեր գրաւելու մէջ չէ: Իր մեծութիւնը, հոգ չէ թէ տեղական կամ մասնակի կաթողիկոսութիւն ըլլայ, իր գործին ազնուականութեան եւ առաքելութեան մէջ է: Իր փառքը եւ մեծութիւնը եւ կարեւորութիւնը իր հաւատքին, յոյսին, սրտին, ստեղծագործ գործութեան եւ հոգեւոր եւ մտայնութեան կենսունակութեան մէջ լիցի է ըլլալ: Այս է իր նուիրական դաստիարակութիւնը: Ինչո՞ւ է վնասը, եթէ թեմը եւ կամ թեմերը կը դասակարգուին ամենայն հայոց հայրապետութեան, ինչ որ է դասակարգուելու: Արդե՞ք ամենայն հայոց հայրապետութիւնը օտար եկեղեցի մըն է եւ կամ օտար դաստիարակ, քան ինչ: Եթէ UNITY IN DIVERSITY այդ ըսել է, որդէս արդարացուցիչ տեսակէտ, կը ցաւիմ այդ սկզբնականութեան վրայ: Ամբիլիասը լրացուցիչ մէկ մասն է ամենայն հայոց հայրապետութեան: Կը հաւատամ որ Մեծ տան Կիլիկիոյ արժանաւոր եկեղեցականներ կրնան եւ լիցի է ծառայել նաեւ ամենայն հայոց հայրապետութեան թեմերէն ներս: Այդ է մեր եկեղեցոյ իսկական միութեան ոգին, լայնամասն ու եկեղեցոյ միասնականութիւնը եւ ամբողջականութիւնը եւ անոր նուիրապետութիւնը յարգուի օրէնքով եւ գործով:

Ինչ հարկ է դաստիարակ Եկեղեցիներուն համաբարեհային խորհուրդին երկու տարբեր ներկայացուցիչներով ներկայացուելու: Զ՞է՞ որ մէկ է մեր եկեղեցին եւ ան-

բաժան: Ամօք չէ՞ մեզի: Ո՞ր է զիջողութեան ոգին: Ես երբեք հարց չուրեմ նամ, եթէ Արամ կաթողիկոս ինքն ներկայանար Եկեղեցիներուն համաբարեհային խորհուրդին որդէս գլխավոր ներկայացուցիչը ամենայն հայոց հայրապետութեան: Արդե՞ք այդ ընելով նստեցունմն է Կիլիկիոյ աթոռի հեղինակութեան, եւ կամ իր անձին: Ընդհակառակը, այդ գործիւնը է մեր եկեղեցոյ միասնականութեան:

Արամ կաթողիկոս իր Կալիֆորնիա այցելութեան ընթացքին յաճախ կ'արտայայտուէր, թէ հայ եկեղեցին մէկ է, հայ ժողովուրդը մէկ է եւ հայ եկեղեցին չէ բաժնուած: Սակայն «Բաւական չէ համոզուած ըլլալ ձեռնարկութեան, այլ լիցի է սիրապետուիլ ձեռնարկութեան» (Եղիվարդ):

Կը յիշեմ հանգուցեալ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսին խօսքը, որ մինչեւ հիմա ականջիս մէջն է, երբ հայրապետական այցելութեամբ կը գտնուէր Տիրոյթ, Ամերիկա, ուր եւ եկեղեցոյ հովիւն էր եւ հիւրընկալը, «Ո՞րքո՞ց Գարեգին» լուրջօրէն իր սենեակին մէջ հանգուցեալ Մեսրոպ արք. Աւստանին ուղղելով իր խօսքը, բարձրաձայն եւ բարկացուց կըսէր. «Գնա՛, ըսէ՛ բարեկամներուդ, ինչո՞ւ չեն ուզեր միասնալ, հիմա Հայաստանը անկախացած է, ժամանակին՝ ես ալ կը լայնարեի այդ գաղափարին դէմ, այսօր ի՞նչ արդարացում կայ, խնդրեմ, գնա՛, ըսէ՛ քու բարեկամներուդ»:

Մեմք կը սիրեմք Մեծի տան Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը: Իր մեծութիւնը եւ փառքը համահաւասար ըլլալու մէջը չէ: Իր մեծութիւնը եւ փառքը թեմեր գրաւելու մէջը չէ: Իր մեծութիւնը եւ փառքը Մ. էջմիածնինը զօրացնելու մէջը է: Էջմիածնի զօրացումը իր ալ զօրացումն է, անոր սկարացումը՝ իր ալ սկարացումն է:

Հայ ժողովուրդը չընդունիր որեւէ այլ կերպ: Եւ ձանձրացած է ներկայ կացութեան: Մի կարծիք ու մեր ժողովուրդը զուրկ է զայրամալու զգացումէն: Զայրոյթը՝ իր հոգիին մէջն է: Կրակը հոն է: Զգուցալուցիչ անոր բոցավառումն է:

Արդե՞ք այս չէ՞ իմաստը միութեան ոգին եւ եղբայրակցութեան, թէկուզ որ Մայր աթոռը կը գտնուէր համայնավար երկրի մէջ, բայց այդ երբեք արգելիչ չկրցաւ դառնալ նոր հրամայականին առջեւ, փրկել մեր ժողովուրդը, փրկել Կիլիկեան աթոռը: Ինչ համբուրելի խղճմանք: Այս է իրական ազգային միութեան ոգին, այս է եկեղեցոյ հակացողութիւնը եւ այս է Զրիստոսի եկեղեցին:

Երբ այդ ոգին մոռնաւ եւ չեն հասկնար եւ չեն ընդունիր Մեծի տան Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան կողմէ թեմերու գրաւումը, ինչ որ ալ ըլլան դաստիարակները:

Այս բոլորը կըսեմք, կրկնելով եւ շեշտելով, թէ եկեղեցական, իրաւական, կանոնադրական տեսակէտը այն է, թէ Մեծի տան Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, որ մաս կը կազմէ Հայոց եկեղեցոյ, դաստիարակը կը մնայ մասնակի աթոռ մը, եմբակայ ամենայն հայոց կաթողիկոսութեան ի հոգեւորս, անկախ ըլլալով վարչական եւ մասակարարական գործունեութեան մէջ:

Ինչ սխալ բան կայ ստոր մէջ: Եմբակայութիւն: Ըստ իս՝ ոչ: Համեմատութիւն եւ կարգադասութիւն միայն: Այս է հակացողութիւնը եկեղեցոյ ամբողջականութեան, միութեան եւ անոր նուիրապետական կարգին եւ օրէնքին:

Մեծի տան Կիլիկիոյ աթոռը դժեց համեմատութեան ոգին եւ ժամանակը ցոյց տուաւ, որ նուիրապետական աթոռները դաստիարակ օգտագործուեցան: Թեմերը գրաւուեցան այն առարկութեամբ, թէ ա-

ԱՄՆ
(Սոյն հոդուածը նոյեմբերի 5-ին հրատարակուել է Կալիֆորնիայում հրատարակվող «Մալիս» շաբաթաթերթում. հեղինակը հրատարակելու խնդրանքով հոդուածը հղել էր միաժամանակ մեր թերթին):

ԱԶԳ

Ազգային հարսություն

այ դարբերական մանուկի դասնությունը սկզբնավորվել է 1794թ. հոկտեմբերի 16-ին: Անցած ավելի քան 200 տարիների ընթացքում Հայաստանում եւ աշխարհի տարբեր երկրներում հրատարակվել են շուրջ 4000 դարբերականներ, որոնք անգնահատելի նյութ են բերել հայ ժողովրդի, հայ հասարակական-հոգեբանական կյանքի ու հոգեկենսական ձևավորման գործում: Իր հերթին, հայ ժողովրդի դասնական ձևավորումը էլ անջնջելի դրոշմ է դրել մեր լրագրության բնույթի վրա: Հայաստանի բռնի բաժանումները, նվաճողների անմարդկային վերաբերմունքն ու կոտորածները, շարունակական թալանն ու զաղթողների առաջացումը հայության մեջ ստեղծեցին հարսության կյանքի, մտայնության արժեքների ստեղծման համար տարբեր դասնականներ են ստեղծել: Դրա համար էլ Հ. Շմալկոնյանի խմբագրությամբ 1794թ. հոկտեմբերի 16-ին հրատարակված առաջին «Ազգարար» (1794-1796) դարբերականը լույս տեսավ հայրենիքից հեռու, Գնդկասանի Մադրաս քաղաքում, որտեղ անհրաժեշտ դասնականներ էին հասունացել լրագրության գործի սկզբնավորման համար: «Ազգարարի» հիմնադրումով ազգարարվեց եվրոպական չափանիշներով հայ ժողովրդի հարսության կյանքի վիճակի մի նոր, բարձր աստիճանի լինելիության իրողությունը:

Եւ հայ մանուկի դասնության մեջ հետաքրքրություն են ներկայացնում զուտ գրական լեզվի եւ լրագրային ժանրերի բազմազանության շեղանկերը: Արեւմտահայ մանուկն անմախաղեղ զարգացում ապրեց 1840-1850-ական թթ., երբ Կ. Պոլսում եւ Ջնյուզնիայում լույս տեսնող դարբերականների մեջ նկատելիորեն ընդգծվում է ազգային, լուսավորական եւ ինքնաճանաչողության բովանդակությունը: «Արեւելյան Արարչայան» (1840-87), «Ազգարար Բյուզանդյան» (1840-41), «Հայրենասեր» (1843-46), «Հայաստան» (1846-52), «Մասիս» (1852-1908), «Նոյան աղավաղ» (1851-52), «Բանասեր» (1851-52), «Արի Արարչայան» (1853-56) եւ այլ դարբերականներում առաջադրվում են ազգային լուսավորության ու կրթության,

մեր մշակած համագային լուսավորական ծրագրերի կենսունակությամբ ու արդիականությամբ: Հայ հասարակական կյանքի բարեփոխումների մարզում բացառիկ դերակատար «Հյուսիսափայլ» դասականի մակարդակի հասցրեց լուսավորական-դեմոկրատական հրատարակատեսությունը, անգնահատելի ներդրում կատարեց երիտասարդ գրական ուժերի դաստիարակության, հայ նոր գրականության զարգացման, ազգային մշակույթի հարսացման եւ նորացման ուղղությամբ: Այսու էլ այն հիացնում ու զարմացնում է հարցադրումների հրատարակությամբ ու համարակալությամբ, գրական ժանրերի բազմազանությամբ ու մշակվածությամբ:

Քաղաքական մանուկի կայացման եւ զարգացման փուլում (1890-1918), հասկալի 1894-96թթ. ճգնաժամային օրերին, հայ լրագրությունը սասնծուն է ազգային կյանքի ղեկավարի, ղեկավարությունից

դայիս քաղաքական սրվեց, որը դարձավ մանուկի հասարակական ազդեցության բարձրացման, քաղաքական եւ ուսական տեղաբաշխման դասնական: Հաջորդ տարիներին եւս կուսակցական մանուկը բուռն զարգացում ապրեց հայրենիքում եւ զաղթողներում:

1918թ. մայիսի 28-ին վեցդարյա ընդմիջված անկախության վերականգնումը հայ ժողովրդի կյանքում ունեցավ ոչ միայն քաղաքական, այլեւ դասնականության խոշոր նշանակություն: Բազմադարյա դեմոկրատիկ հետ մշակութային կյանքի ծանրության կենտրոնը աշխարհագրիկ գաղթողներից ասիականաբար տեղափոխվեց մայր հայրենիք՝ նորանկախ Հայաստանի Հանրապետություն: Երբեմնի հետամնաց գավառական քաղաքներում մեկ-երկու տարում դարձավ հայ հասարակական-հոգեբանական եւ հոգեբանական-հոգեբանական կյանքի կենտրոն՝ դրա առաջնության դասնական խելելով Թիֆլիսից եւ Կոստանդնուպոլսից:

ՀՀ փոխադրվեցին ղեկավար իշխանության, կուսակցությունների եւ այլ հասարակական կազմակերպությունների ղեկավար մարմիններն իրենց կառույցներով: Աշխուժացավ հասարակական-հոգեբանական կյանքը, բուռն ծաղկում ապրեց դարբերական մանուկը, լրագրական ու ստեղծագործական կյանքը: Թեեւ դեռ մանուկի մասին օրենք ընդունված չէր, սակայն բոլոր կուսակցություններն օգտվում էին ազգային ու գործունեության հնարավորությունից, փաստորեն գրանցվում էին: Անկախության հռչակումից հետո, ընդամենը 2.5 տարվա ընթացքում, ՀՀ-ում լույս են տեսել մոտ 60 անուն դարբերականներ, որոնց ճյուղ մեծամասնությունը՝ Երեսնամյան:

Ըստ բնագավառի եւ մասնակցության դասնական բաժանվում են 3 խմբի՝ 1. դասնական (14 անուն), 2. կուսակցական (38) եւ 3. անկախ (անկուսակցական 8):

Ամենամասնաբաշխվող կուսակցական մանուկն էր, ՀՀ-ում գործող քաղաք կուսակցություններից իրենց սեփական դարբերականներն ունեցող Հայ Գեղարվեստական Դասակցություն (ՀԳԴ)՝ 13, Սոց.-դեմոկրատ. բոլշևիկ՝ 14, Սոց.-դեմոկրատ. մեմբերիկ՝ 3, Սոցիալիստ-հեղափոխական (Ետն)՝ 3, Հայ սահմանադրական ռամկավար (ՀՍՌԿ)՝ 3, եւ Հայ ժողովրդական կուսակցություն (ՀԺԿ)՝ 2: Դրանք, ըստ գաղափարա-հոգեբանական ուղղվածության, բաժանվում էին երեք խմբի՝ «ազգակողմյան», «ձախակողմյան» եւ «ձախ կենտրոնացած» (ձախակենտրոն): Ազգակողմյան էին ՀԺԿ եւ ՀՍՌԿ, ձախակենտրոն՝ ՀԳԴ, ձախակողմյան՝ բոլշևիկյան, մեմբերիկյան եւ Ետնական թերթերը:

ՀՀ 1-ին հանրապետությունում իր գոյության կարճատև ժամանակահատվածում դարձավ հայախաղաղական կենտրոն: Աստիճանաբար հայ մանուկի ավանդական կենտրոնները՝ Թիֆլիսը, Կ. Պոլիսը, Վենետիկը, Մոսկվան, Բաբուն եւ այլն, իրենց դիրքերը զիջեցին Երեսնամյան: Վերջինս դարձավ հայ հասարակական-հոգեբանական ու հոգեբանական կյանքի կենտրոն, ուր լույս էին տեսնում շուրջ վեց տասնյակ դարբերականներ:

Հայաստանի խորհրդայնացումից հետո, որտեղ հասարակության լայն զանգվածների վրա ներազդող կազմակերպչական եւ զաղափարախոսական հզոր միջոց, նոր իշխանությունները մեծ կարևորություն սվեցին մանուկի զարգացմանը եւ ձևավորեցին այն խորհրդային մանուկի գաղափարա-կազմակերպչական միասնական սխեմայով, որի հիմքում դրված էր դեռ 1917 թ. Նոյեմբերի 10-ի «Մանուկի մասին» դեկրետը: Միակուսակցական քաղաքական համակարգի ձևավորման դասնականներում, Կոմունիստական կուսակցության ազդեցությունը ամպլիվելու եւ ուժեղացնելու նպատակով իշխանությունները դասակարգային անհանդուրժողականություն էին ցուցաբերում ոչ բոլշևիկյան մանուկի նկատմամբ, բազմակարծության, խոսքի ազատության մեջ ստատուսի սեմնելով խորհրդային կարգերի համար: Մանուկը խորհրդային քաղաքական ձևավորում էր արտակարգ բարդ քաղաքական եւ սոցիալ-մշակութային դասնականներում, նրա հնարավորությունները սահմանափակ էին վրա վիճակում եւ նյութաբանական բազան, չկային տարբերակներ մեմբերիկյան, սարիեր, թուրք, ժողովրդական կարգեր:

ՄՈՒՐԵՆ ՄԱՐԳՈՅՆԱՆ ՊՁՔ, ՂՈՂԵՆ

Հայ մանուկը 217 տարեկան

կրոնական միասնության ու դավանական տարբերություններից վեր դասվող ազգային համագործակցության գաղափարները: Հասակ տեսանելի է մշակույթի ու լուսավորության՝ իբրեւ արեւմտահայության մեծագույն ու հասարակական զարգացման ամենակարգ գործունի, ընթացող հանրային մասնության մեջ: Վերացականությունից դեռեւս չազատագրված հրատարակատեսություն մեջ զգացնում է արդարադատության մակարդակները, իսկ լրագրական ժանրերը դեռեւս զսնվում են լինելիության գործընթացում:

1915թ. Երիթուրիկի սանձազերծած հայոց ցեղասպանությունը վերջ դրեց շուրջ մեկ դար գոյատևած արեւմտահայ մանուկին:

Արեւելահայ անդամիկ դարբերականը՝ «Արեւելյան ծանուցում»՝ շարաբարբեր, լույս տեսավ ընդամենը ութ անիս, 1816թ. Աստրախանում: Դարբերականում տղազրվել են լուրեր աշխարհում տեղի ունեցող իրադարձությունների, ինչպես նաեւ հարեւան երկրների հետ առեւտրական հարաբերությունների մասին: Հաջորդը «Կովկաս» (1846-1847թթ. Թիֆլիս) ֆաղափարական, բանասիրական, մշակութային շարաբարբեր է, որը, լինելով Կովկասի փոխարկայության դասնական օրգանի հայտնի տարբերակը, իմի՞մ դրեց տարածաշրջանում ազգային լիարժեք լրագրության: «Կովկաս»-ն առաջին աշխարհաբար եւ Պասկևիչ-Կարաբաղ «Արարատ» (1850-51թթ. Թիֆլիս), որոնք լույս էին տեսնում Գ. Պասկևիչի խմբագրությամբ, առաջադիմական նկատելի դեր են կատարել ազգային լուսավորականության գաղափարների արձարծման առումով:

Հայ մանուկի դասնության հասարակական կարծիքի սերտաճման փուլում (1850-80-ական թթ.) սոցիալական հակամարտությունների խորացման հետեւանմով խիստ սրվեց գաղափարական-հոգեբանական դասնական: Մանուկը դարձավ հասարակական-հոգեբանական ուղղությունների դրսեւորման յուրահատուկ միջավայր: Այս քաղաքում իրենց գիտնականական գործունեությունն էին ծավալում լուսավորչ-դեմոկրատներ Խ. Աբովյանը, Ա. Նազարյանը, Բ. Նալբանդյանը, ովքեր ծրագրել էին կրթել ու լուսավորել հայ ժողովրդին եւ դուրս բերել նրան դարավոր ընդարձացումից: Ա. Նազարյանի «Հյուսիսափայլ» (1858-64, Մոսկվա)՝ իբրեւ հայ իրականության մեջ լուսավորական շարժման առաջնիկ, ու զանազան, հետեւողականորեն դասնական ծավալվեց համուն ազգային ինքնաճանաչման եւ համախմբման, աշխարհաբարի քաղաքացիության իրավունքների հիմնավորման, թարգմանական գրականության ավանդույթների հաստատման, գրամամուսնական դպրոցի ստեղծման, մանկավարժական մեթոդական եւ այլ աստիճաններում նորի ու առաջավորի տեղադրման համար: Դրան հաջորդում է արեւելահայ լրագրության օրինաչափ զարգացումն ու վերելքը, որը դասնականավորված էր հասկարդու հայ լուսավորչ-

Հայերեն անդամիկ պարբերականի՝ «Ազգարար» ամսագրի առաջին էջը

զուրկ հայության ոչ միայն բարոյական դասնական, այլեւ քաղաքական առաջնորդի դերը: Բնորոշ երեւոյթ է, որ դարավերջի հայ ժողովրդի ազատագրական շարժումների վերելքի դասնականներում հասարակական հոսանքներին փոխարինելու եւ գալիս ազգային կուսակցությունները, որոնք երկնում են հայ լրագրության նոր միջոց՝ կուսակցական մանուկը՝ ի դեմս «Արեւելայի» (1885-1923), որի թեզերով ղեկավարվում էր Արեւմտական կուսակցությունը, Հնչակյան կուսակցության օրգան «Հնչակի» (1887-1915, 1935-40) եւ Հայ հեղափոխական դասակցության հիմնադրած «Դրոսակի» (1891-1914, 1925-34):

Ս. Փոքրուզայանի հրատարակատեսական մարտական ոգու ջահակիր «Արեւելյան» հսկայածավալ ջանքեր է գործարդել ազգային-ազատագրական դասնականի մարտաքաղաքական դրսեւորումը մշակելու ուղղությամբ: Հնչակյան կուսակցության հիմնադիր Ա. Նազարբեկյանի «Հնչակ» հետեւողականորեն դրոսակցական ղեկավարության մշակած հեղափոխական ծրագրերը, ծանոթացրել իրենց կառույցի գործողությունների մարտավարությանն ու ռազմավարությանը, տեղյակ դասնական կատարած ազգամասնաբարի ու հեղափոխական «առօրյային»: Ժամանակի գալիս հեղինակություն ձեռք բերեց Ա. Չոբանյանի, Գ. Դավթյանի եւ Զ. Սիֆայեյանի խմբագրած «Դրոսակ» թերթը: Այն ամբողջ ֆարոգչական գործունեություն է ծավալել ազգային կենսական հարցերի մանուկյան, Արեւմտյան Հայաստանի ազատագրման հեղափոխական ուղիների մշակման գործում: Կուսակցական այս դարբերականներում հրատարակված գաղափարա-հոգեբանական ընթացումները օրինաչափ եւ անհրաժեշտ փուլ էին հայ հասարակական-հոգեբանական մեթոդի հարսացման գործընթացում: Կուսակցությունների միջոց քաղաքական-գաղափարական

ԱԶԳ

ԴԵՄՈՒՄ

խնդիրների լուծման գործին եւ վարչապետ Դեմիրելի հետ ունեցած իր մեծնությունը կրկին ծառայեցրել համայնքային շահերին: 1960թ. ռազմական հեղաշրջումից հետո լուծարվել եւ արգելվել է հայ համայնքի աշխարհիկ կառավարման մարմինը՝ Թուրքիայի հայերի ազգային կենտրոնական վարչությունը, սակայն այդ դայանմանում եւս Շելեֆյանը մնացել է համայնքի դե-ֆակտո աշխարհիկ ղեկավարը եւ Կարմիր թուրքական կառավարության եւ հայ համայնքի միջեւ կապը [5]: Այդ օրոքում նա դարձել է համայնքային անձնամեծ հասարակության՝ Սուրբ Փրկիչ հայկական հիվանդանոցի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ: Կարեւոր է նկատել, որ Սյրիշ Շելեֆյանը կարողացել է իր կապերն ու հեղինակությունը օգտագործել ոչ միայն մեղ համայնքային խնդիրների լուծման համար, այլեւ ավելի լայն համազգային խնդիրներում եւս: Ենթամասիտ օրինակներից հարկ ենք համարում մեջբերել մեկը, որը, թերեւս, առաջին անգամ է հրատարակվում եւ դրվում գիտական օրոգանառության մեջ: Այսպէս, 1965թ. ապրիլի 24-ին, երբ Երեւանում Ծիծեռնակաբերդում դասընթաց էլ են նշել Չայոց ցեղասպանության 50 ամյակը, թուրքական իշխանությունները որոշեցին հակա-բայլ միջոցներով եւ ստիպել են, որոշագի Սամբուլի հայ համայնքը ֆաղափ կենտրոնական հրատարակներից մեկում՝ Թախի-

Շելեֆյանը չի բացում բոլոր փակագծերը կապված Թուրքիայի եւ Հունաստանի միջեւ իր միջնորդական գործունեության մասին. «Դեռ ժամանակը չէ հասած հրատարակելու թէ ինչեք էին անոնք: Պետական գաղտնիքն է մինչեւ այսօր չեն հրատարակում: Օր մը եթէ ժամանակը գայ, այդ մասին ալ կը խօսինք» [4, 18.08.1984]: Բանակցելու համար նրա թեկնածության ընտրությունը դայանակարգված է եղել այն հանգամանքով, որ Շելեֆյանը մի կողմից եղել է Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելի վստահելի մարդը, իսկ մյուս կողմից մեծ հեղինակություն է վայելել հունական կողմում: Այդ վստահությունը թխել է նաեւ նրանից, որ Շելեֆյանը ժամանակին մեծ ուժադրություն է դարձրել եւ զգալի օգնություն ցույց սվել Սամբուլի հունական համայնքին եւ Կոստանդնուպոլսի սիեզերական դասընթացայինը: Պոլսո հունաց սիեզերական դասընթացայինը է ունեցել Սյրիշ Շելեֆյանի հետ, իսկ վերջինս իր այրորինակ վերաբերմունքը հունական համայնքի նկատմամբ բացատրել է նրանով, որ փոքրամասնությունները Թուրքիայում ունեն մանասիտ խնդիրներ եւ դեմ է համախմբված լինելն, քան որ մեկի սկարացումը ազդելու է մյուսի վրա: Մեզ մոտ է գտնվում Հունաց սիեզերային սված Ենոհակալագիրը Սյրիշ Շելեֆյանին, որը դառնալով է նրա անձնական արխիվում:

հետեւյալ տեղեկությամբ. «Շելեֆյանը դե-սական գործի իր ողջ փորձը, դիվանագի-սական ընդունակությունները եւ, ի վերջո, ժամանակը ի սրտա է դրել հայ համայնքի համար» [7]: Սյրիշ Շելեֆյանը լուրջ ներդրում է ունեցել Եվրոպայի համայնքի եւ հորհրդային Հայաստանի կապերի ամրա-նդման հարցում: Սկսած 1975 թվականից նա դարբերաբար այցելել է հորհրդային Հայաստան եւ այցերի ընթացքում բավա-կան լավ հարաբերություններ է ձեւավորել այն ժամանակվա Հայաստանի ֆաղափա-կան եւ հոգեւոր իշխանությունների, մա-վորականների հետ: Շելեֆյանի վրա իրոք մեծ տպավորություն է թողել Հայաստանը եւ իր այցերի մեկնարկից արդեն երկու տարի անց՝ 1977թ. Հիւսիս Ափյուռֆահայերի հետ մեկտեղվելու կապերի համարադասական կոմիտեի նախագահ Վ. Համազասպանին ուղղված նամակում նա չի թաքցնում իր հիացմունքն ու հոգեկան ապրումները. «Ու-րախութիւն դասճանչեց նաեւ մեզի այն զգալի բարեփոխումները, գրեթէ ամէն մար-դի մէջ: Սեւանի ճամբուն եզերումներու սարատուրնը ո՞րքան գունագեղ ու Ենոհ է: Մեր հայրենիքը հետզհետէ կը լի իր նախ-կին տխուր դիմագիծը՝ դառնալու համար հոյակապ, արդիական, զուարթ ու Ենոհ Հայաստան մը, մնամ իր դասմութեան որ թաղելով իր տխուր անցեալը կը յառաջա-նայ դէպի երջանիկ ու փայլուն աղագայի

(Ժնն) Թուրքիայի հյուրասուսությունից փոխիտուսոս Օմեր Թարֆանի ստուգու-թյանը դասոնական գրություն է ուղարկ-վում Սյրիշ Շելեֆյանին, որտեղ նշված է. «Քանի որ հրատարակման օրվանից մեկ անվա ընթացքում հայրենիք չեմ վերադա-նել եւ համադասաստան մարմիններին չեմ հանձնվել՝ Թուրքիայի ֆաղափացիության թիվ 403 օրենքի 25-րդ հոդվածի համաձայն Թուրքիայի Նախարարների խորհրդի 27.03.1984 թվագիր 84/7857 որոշմամբ արկ-վել եմ Թուրքիայի ֆաղափացիությունից: Սույն որոշմամբ նախատեսվում է ձեր գույրը փո-խանցել գանձարանին» [11]: Ավելին՝ թուր-քական իշխանությունները Սյրիշ Շելեֆյա-նի՝ Թուրքիայի նախագահ Քենան Էլբեքին ուղղված նամակը համարելով անարգանք եւ ստառնալիք՝ նրա դեմ ֆրեսական գործ են հա-րուցում Անկարայի դասարանում:

Այստիպով կարող ենք նշել, որ 20-րդ դարի դոլախալ եւ սփյուռֆահայ իրականության մեջ Սյրիշ Շելեֆյանը ֆաղափական, հա-մայնքային գործչի, հմուտ դիվանագետի եւ գործարարի վառ կերպար է: Իր գործունեու-թյան մեծ մասը ծավալելով Թուրքիայում նա կարողացել է դառնալու եւ հոյարա-նալ իր ազգային իմնությունը, արժանա-դասիլ դառնալու հասել է որոշակի դիր-բերի եւ այդ անձնին ծառայեցրել համայնքա-յին ու ազգային շահերին: Սյրիշ Շելեֆյա-նի օրինակը նաեւ ցույց է տալիս, որ ցան-կության եւ համարձակության դեմքում հմարավոր է հայկական նկարագրը դառ-նալու եւ հայեցի գործել անգամ թուրքա-կան դժնդակ իրականության մեջ:

ԹՈՒՐԻՔԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒՄ

մում բողոքի ցույց կազմակերպի ընդդեմ ցեղասպանության հարցի: Սրանով թուրքա-կան իշխանությունները փորձում էին սեղ խրել հայության մեջ եւ աշխարհին ցույց տալ, որ Թուրքիայի հայերը այլ կարծիքի էին: Ինչեւէ, համայնքի հոգեւոր իշխանություն-ները՝ ի դեմս երջանակահիւսակ դասընթաց Ենոհի Գալուստյանի եւ աշխարհիկ իշխա-նությունները՝ ի դեմս Սյրիշ Շելեֆյանի համագործակցաբար կարողացել են սա-ղաթել թուրքական իշխանությունների վեր-հիշելու ծրագիրը եւ նսանակված ժամին Թախիմ հրատարակում հավաքել են ըն-դամները 20 մարդ: Թուրքական բազմաթիվ լրատվամիջոցներից եկած լրագրողները ձեռնունայն են հեռացել եւ միջազգային մամուլի համար նախատեսվող ռեպորտաժ-ները չեն կայացրել: Այս իրադարձությունից հետո Շելեֆյանը ամբողջովին իր վրա է վերցրել իշխանությունների ծրագրի սաղաթ-ման դասաստանությունը (ըստ երեւոյ-թին դասընթացի վստահից գերեց դառնելու համար): Այս առիթով Շելեֆյանին հրավի-րել են Թուրքիայի ազգային անվտանգու-թյան Սամբուլի վարչության դեմքի մոտ դարգաբանումների: Այստեղ էլ ցուցաբերե-լով համարձակություն՝ Շելեֆյանը հայա-րարել է, որ 1915 թվականին անձամբ իր ըն-հանիքից 10 հոգի է գողնվել եւ ապրիլի 24-ը հայերի համար սգո օր է, ոչ թե հրատարա-կային միջոցառումներ: Ընդհանրապես Չայոց ցեղասպանության խնդրի վերաբե-րյալ Շելեֆյանը դրսեւորել է հսակ դիրքո-րում. հրատարակային ելույթների ժամա-նակ չի անդրադարձել այդ թեմային, սա-կայն միեւնույն ժամանակ չի էլ արտախ-յեցել թուրքական դասոնական թեզի դար-տարած մոտեցումները: Իսկ ոչ հրատարա-կային Ենոհի հետ գրույցում, հսակ դի-նել է, որ Թուրքիան դեմ է ընդունի Չայոց ցեղասպանության փաստը, ինչին Դեմիրե-լը դասաստանել է, որ այդ դեմքում նրանք կկորցնեն իշխանությունը:

Ենոհակալագրում երախտի բազմաթիվ խոսքեր են շարկված, ինչպիսիք են. «Ե-րաստադարս եմ Ձեր սիրելի Ազգայնալա-լությանը մեր գործերի մասին հետաքրքրելու, ինչպէս եւ Ձեր անգնահատելի ծառայու-թյունների համար» [6]: 1960-ական թվականների վերջին թուր-քական ֆաղափական, լրատվական դասոն սասկացել են ստառնալիքները, ճնշումնե-րը Սյրիշ Շելեֆյանի հասցեին: Նրա ան-վան շուրջ հյուսվել են արձկահարույց դասոնություններ եւ դրանով էլ ավելի բորբո-բել մոլեռանդ օրոգանակներին: Հալածանի-քների այդ ողջ համալիրի մեջ առաջնային էր նրա հայկական ծագումը, որը Թուրքիայում միտ է թեմամբար է ընկալվել: Շելեֆյա-նը միաժամանակ դարձել է եւ՝ աջ ծայրա-հեղականների, եւ՝ ձախ ծայրահեղակա-նների թիրախը: Ստառնալիքները նրա հաս-ցեին գնալով ահագնացել են եւ սկսել են վերաբերել նաեւ ընտանիքի անդամներին, մասնավորապես՝ աղջկան: 1970թ. Սամ-բուլում ստանված մի վարձու մարդասղա-նի գրադանից ոսկիանները գտել են Շելե-ֆյանի անունն ու հասցեն, այսինքն՝ սղան-վելու վստագը ավելի ռեալ էր դարձել [4, 18.08.1984]: Այս անձը հարկադրել են Սյր-իշ Շելեֆյանին մտաեղով ընտանիքի անվ-սանգություն մասին՝ նրանց հեռացնել Թուրքիայից: Այդ ժամանակ նրա որդին՝ Ար-դեմը ուսանելու է եղել Եվրոպայում եւ Շելեֆյանը որոշում է այնտեղ տեղափոխել կնոջն ու աղջկան, իսկ իմը վերադառնա Թուրքիա եւ փորձի դիմակայել: Սակայն Թուրքիայից նրա հեռանալուց երկու օր անց ամբողջ թուրքական մամուլը հեղեղվել է այն տեղեկությամբ, թե իբր Սյրիշ Շելե-ֆյանը փախել է երկրից՝ իր հետ տանելով ահռելի գումար: Սեղծված իրավիճակը արդեն անհնար է դարձրել նրա վերադարձը Թուրքիա, իսկ իր մեծնությունը այդ թվում եւ ֆաղափական գործչները խուսափել են օ-ժամակալել նրան՝ վախենալով իրենց ֆա-ղափական հեղինակության եւ անվտանգու-թյան համար:

մը: Մեր արտաստանի հայը կը Տարադի որքան ալ ան ըլլալ բարեկեցիկ ու հարուստ: Փայլուն արտափոխված մեր տխուր հոգները կը ջերմանան ու կերջանական միմիայն հայ-րենիքի տալու հողերում եւ սրտերում մէջ: Թող անոնք մասնատրաբար որ կուզեն մեկ-նիլ Հայաստան գիտնան Հայրենիքին այս արժեքը» [8]: Տարին անց՝ 1987թ. մայիսի 23-ին Հիւսիս Ափյուռֆահայերի հետ մեկու-թային կապերի համարադասական կոմիտեի այն ժամանակվա նախագահ Վ. Դալլաֆյա-նին ուղղված իր նամակում, խոսելով Եվ-րոպայի համայնքի եւ հորհրդային Հա-յաստանի հարաբերություններում նկատված առաջընթացի ու այդ ուղղությամբ իր ներդ-րած ջանքերին մասին՝ Շելեֆյանը նշում է. «Պիտի ուզել, վերսին, իրեցնել թէ, նա-խադեմ գաղութիս ժամագոսն հունէն գա-նը դուրս ֆոսելու եւ դէպի Հայրենիք ուղղիլը, Ես աւելի ուզում եմ, քան թէ այժմ» [9]:

1980թ. Թուրքիայում կրկին տեղի է ունե-ցում ռազմական հեղաշրջում եւ որոշ ժա-մանակ անց՝ 1983թ. թուրքական կառավա-րությունը անդրադառնում է Սյրիշ Շելե-ֆյանին. բոս թուրքական իշխանությունների, Շելեֆյանը զբաղվել է «հակաթուրքական գործունեությամբ» եւ մինչեւ 1983թ. օգոսոս-սի 31-ը Թուրքիա չվերադառնալու դեմքում գրկվելու էր այդ երկրի ֆաղափացիությունից եւ դեմակնացվելու էին նրա գույրն ու ունեց-վածքը: Այս մասին տեղեկանալով՝ Սյրիշ Շելեֆյանը 1983թ. օգոսոսի 31-ին նամակ-հեռագիր է հղում Թուրքիայի նախագահ Քե-նան Էլբեքին, իսկ նամակի կրկնօրինակը՝ ներքին գործերի նախարար Սեւախեթթին Չե-թիներին: Մեզ մոտ գտնվող այս ուժագրով նամակում Շելեֆյանը Թուրքիայի կառավա-րության կողմից այդ որոշման ընդունման ժամանակի ընտրությունը դայանակարգում է ԱՍԱԼԱ-ի Օռլիի գործողությունը եւս: Իսկ անդրադառնալով իր գույրի առգրվման հարցին՝ Շելեֆյանը զուգահեռներ է սանում Չայոց ցեղասպանությունից հետո հայերի լի-ված գույրի խնդրի հետ. «Իրավական դեմա-քությունները բարկությամբ չեն առաջնորդվում եւ այս վերջին ունեցվածքն էլ տխուրազակ «լյալ գույրի» օրենքը իրեցնող ձեռքը չեն բռնագրավում» [10]: Խոսելով իրեն Թուր-քիայի ֆաղափացիությունից գրկելու սղառ-նալիքին՝ Ս. Շելեֆյանը հասուկ ընդգծելով նշում է. «Եկողը եւ գնացողը ոչ մի կառավա-րություն չի կարող ինձնից խլել այն իրողու-թյունը, որ ես այս հողերի հարազատ գալանկ եմ, հողեր, որտեղ դարերով ծնվել ու աղրել են իմ նախնիները: Եվ մի կարծեք, որ ես այս հե-ռագիրը ուղարկում եմ ձեր որոշումը փոխելու նղախալով: Իմ ցեղի մեջ խնդրել, մուրալ, դիմակալեցությունը բառերը գոյություն չունե-ն» [10]: Այս նամակից սաղը ամիս անց՝ 1984թ. հունիսի 22-ին Եվրոպայում

ԱՐՔՈՒՐՆԵՐ ԵՎ ԳՐԱԿՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Özdoan G., Üstel F., Karakal K., Kentel F., Türkiye Emeniler: Cemaat-Birey-Yurtta, stanbul, 2009.
- Hür A., Keresteciyan Olmak m zor, Türker Olmak m?, Agos, 15.04. 2011.
- Կոմիտեան Վ., Սյրիշ Շելեֆյանի ֆաղր յի-սասկին, Սոր Մարմարա, 26.01.1988:
- Սյրիշ Շելեֆյանը կը լուսարանէ (Ալթան Օյ-մէնի հարցազուրը Սյրիշ Շելեֆյանի հետ), Սոր Մարմարա, 8-20, 08, 1984:
- Mr. M. Shelefyans Life Takes a New Turn as He Is Imprisoned After Military Coup, The Armenian Reporter, New York, 13.09.1984.
- Հունաց դասընթաց Արթուրալ Ենոհակա-լայան ուղեւոր Սյրիշ Շելեֆյանին, Ս. Շելե-ֆյանի անձնական արխիվ:
- Հայաստանի ազգային արխիվ, ֆոնդ 875, ցու-ցակ 16, գործ 103:
- Հայաստանի ազգային արխիվ, ֆոնդ 875, ցու-ցակ 8, գործ 209:
- Հայաստանի ազգային արխիվ, ֆոնդ 875, ցու-ցակ 15, գործ 523:
- Սյրիշ Շելեֆյանի նամակը Թուրքիայի նա-խագահ Քենան Էլբեքին, Ս. Շելեֆյանի անձնա-կան արխիվ:
- Ժննուն Թուրքիայի փոխիտուսոս Օմեր Թարֆանի դասոնական գրությունը Սյրիշ Շե-լեֆյանին, Ս. Շելեֆյանի անձնական արխիվ:

Օստոթագրություններ

- *Հողվածն արտաղված է «Նորակամ» գիտակ-թական հիմնադրամի «21-րդ դար» ամսագրի 2011թ. թիվ 5 համարից:
- 1. Հողվածն օգտագործել ենք Սյրիշ Շելեֆյանի անձնական արխիվում (Ժն) դառնալու արժեքները ուժագրով փաստաթղթեր, որոնց, ինչպէս նա Շելե-ֆյանի գործունեությանը վերաբերող բազմաթիվ այլ տեղեկությունների, համար Ենոհակալություն ենք հայտնում Արթն Շելեֆյանին:
- 2. Ընդհանուր առմամբ Թուրքիայի Հանրադեմո-քրայան դասնության ընթացքում ազգային ժողովի դասգանձվում են դարձել ազգային փոքրամասնու-թյունների 24 ներկայացուցիչ՝ ներառյալ 2011 թվա-կանին Սարդինից ընտրված ատրի փաստաբան Էրոլ Դորան:
- 3. Խոսելով ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ կիրառված հալածանքների մասին՝ չեմ կարող չանդրադառնալ 1955թ. սեղեմբերի 6-7-ը Սամբուլում՝ Իզմիրում տեղի ունեցած հայերի ու հույների նկատմամբ ջարդարություններին, որոնք կազմակերպված էին իշխանությունների կողմից, իսկ այդ ժամանակ արդեն իշխում էր Դեմոկրատական կուսակցությունը: Սա վկայում է այն մասին, որ ան-կախ իշխանության ղեկին գնվողների ֆաղափական կողմնորոշման, ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ թուրքական ֆաղափացիությունը եղել է ընդգծված թեմանական: 1955թ. սեղեմբերի 6-7-ի հարձակումների ժամանակ ավերել են բազմաթիվ տներ, խանութներ, արհեստանոցներ, բռնությունների են ենթարկվել հարյուրավոր մարդիկ: Այդ դեմքերից հե-տո թուրքական կառավարությունը փորձել է մեղքել ի-րավիճակը՝ փոխհասցունում սաղրվ սուժածներին Սյրիշ Շելեֆյանը անձամբ է բանակցել վարչապետի ֆաղափացիության հետ այդ հարցերի Ենոհ:
- 4. Չայոց ցեղասպանությունից հետո Եվրոպայա-յում ստեղծվել է որբայնամ միություն, որի ջանքերով այնտեղ են տեղափոխվել բազմաթիվ հայ որբեր (ես)՝ Հայաստանի ազգային արխիվ, ֆոնդ 875, ցուցակ 16, գործ 103, թ. 1): Այս որբերն են հետագայում կազմել Եվրոպայի համայնքի կողմը, որին 20-րդ դարի կե-սերից սկսած ավելացել են Թուրքիայից Մեծնալ Ար երկի այլ երկրներից արտագաղթած հայերը:

ԱԶԳ

Ազգային հարսություն

Սակայն ասիճանաբար այդ դժվարությունները հաղթահարվեցին, եւ մարբերականները դարձան ավելի բազմաբնակ եւ բազմաբովանդակ: Մամուլում լայնորեն լուսաբանվում էին խորհրդային կառավարության որոշումները, դեկրետները, ժողովուրդի կարգադրությունները, ներկայացվում էր կուսակցական կյանքը, արհեստագրական միությունների գործունեությունը, մշակույթի եւ լուսավորության հիմնահարցերը, լուրեր արհասահմանից, հայ գաղութներից եւ այլն: Առաջին երջանում մարբերականներում մեծ տեղ էր զբաղեցնում հակադատական կարգը, մանրամասն տեղեկություններ էին հայտնվում Բեմալականների կողմից բռնագրավված տարածքներից:

Խորհրդային առաջին մարբերականը ՀԿԿ Կենտկոմի եւ Երևանի կոմիտեի օրգան «Կոմունիստ» թերթն էր (1920թ. դեկտեմբերի 5-ից, խմբ. Առնո Յուսուբյան), որն ուներ «Կոմիտեի», «Երիտասարդ կոմունիստ» եւ այլ մշակական բաժիններ: Ինտերնացիոնալիստական հենքով լույս էին տեսնում Հայաստանի ռուսերեն եւ ազգային փոխադասարկությունների լեզուներով մարբերականները: Առաջին ռուսերեն մարբերականներից էին «Коммунист» (1920թ. դեկտեմբերի 7), «Наша правда», «Известия Центрального комитета коммунистической партии Армении (большевиков)», արդրեզաներեն՝ «Ռանչդար», «Զանգու», ֆրեյերեն՝ «Ռիա-թազա» թերթերը:

Խորհրդային դասնության յուրաքանչյուր փուլ իր կնիքն էր թողնում մամուլի վրա: Այսպես, «նազմական կոմունիզմի» երջանում մամուլն աջակցում էր բոլշևիկյան ծայրահեղական ֆաղափականությանը գյուղում: Լուսաբանվում էր նաեւ իրավիճակը Զանգեզուրում, Պայրազ Նժդեհի ղեկավարած Լեռնահայաստանի դեմ: Մամուլում լուրջ աշխատանք էր տարվում արեւմտահայկապոստի հետ: Արեւմտահայ գաղթականների երջանում կոմունիստական գաղափարախոսությունը տարածվում էր մարբերականներում: Համապատասխանաբար «Համապատասխան» հիմնախնդիրները լուսաբանելու նպատակով ստեղծվեց «Նոր արեւել» (1922թ.) ամսագիրը: Այս երջանի խորհրդային մարբերականներին հասնում էր հեղափոխական դասընտր եւ «կամոսականությունը»: 1921 թ. սկզբներին նեղից անցնում էր մամուլը: Հայտնվեցին ԿԿ-ի ֆաղափականությունը փնտրող սկսվեց ժամանակավորապես դադարեցված մարբերականների եւ նորերի ստեղծման գործընթացը: 1950թ. հրատարակվող թերթերի ֆանակը եւ տղաֆանակը գրեթե հասան նախադասերայն ցուցանիշներին: Արհասահմանյան երկրներից վերադարձող զինվորների հետ խորհրդային հասարակություն էին ներթափանցում այլ արժեքներ, փոփոխություններ էին տեղի ունենում «փոսող» կամոսական երկրների մասին դասերացումներում, ընդլայնվում էր մարդկանց աշխարհայացքը: Դրանից անհանգստացած խորհրդային ղեկավարությունը խիստ փնտրեց մամուլին գաղափարական աշխատանքի թուլացման եւ վրիպումների համար: «Վախեցած» մամուլը կուրորեն կասարելով կուսակցության բոլոր որոշումները, փնտրասական հողվածներ հրատարակեց տարբերակապատկանների, հասկապես մշակույթի հայտնի գործիչների մասին, ձեւավորելով կուսակցական վերնախաւի համար հարմար հասարակական կարծիք: Մեծ ֆարգչական արածով ծավալվեց մամուլում հայրենադարձության խախտման համար:

1970-ական թթ. խորհրդային մամուլն ավելի շատ զարգանում էր լայնությամբ: Հրատարակվում էր 29 ամուն ամսագիր 507 հազ. տղաֆանակով եւ 81 ամուն թերթ 1 մլն.117 հազ. տղաֆանակով: 1985թ. հրատարակվում էր 92 ամուն թերթ՝ ավելի ֆան 1 մլն. 560 հազ. տղաֆանակով, գրեթե մույնֆան ամսագիր եւ այլ մարբերականներ: Պարբերականների իրացումը հիմնականում տեղի էր ունենում մախորդ տարիներին մշակված համակարգի շնորհիվ՝ աշակերտական, ուսանողական, աշխատանքային կոլեկտիվների միջոցով: Այլընտրանքային մամուլ չկար: Մեծ տարածում ունեին «Սովետական Հայաստան», «Կոմունիստ», «Ավանգարդ», «Երեւոյան Երեւան» թերթերը:

1985թ. ԽՍՀՄ արդրային թելնումով սկսված «վերակառուցումը» ըստ էության արմատական փոփոխություններ չառաջարեց խորհրդային մամուլում: «Հրատարակայնության» ֆաղափականության շնորհիվ լույս տեսան մույթեր միջազգային ֆաղափականության գրեթե բոլոր ոլորտների վերաբերյալ: Կենտրոնական մամուլում էր ՀԿԿ Կենտկոմի օրգան «Ավանգարդ» (խմբ. Եղիա Չուբար) թերթը, որը լույս տեսավ 1923թ. մայիսի 5-ից: Տղաֆանակը սկզբում ընդամենը 1000 օրինակ էր (1988թ. հասավ 240000-ի):

1930-ական թթ. լարված միջազգային դրության թելադրանով մամուլի առջեւ խնդիր դրվեց ժողովրդին գաղափարապես նախադասարեսել հնարավոր մարբերակներին: Ավելացավ մարբերականների ֆանակը, խմբադրություններում նոր բաժիններ ստեղծվեցին, մեծ տեղ էին զբաղեցնում լուրերը եւ վերլուծական հողվածները: Մամուլը վերածվել էր սալիցիզմի գաղափարաշտական հիմնավորման կարեւոր գործիքի:

Հայրենական մարբերակի տարիներին մամուլի առջեւ դրվում էր նոր խնդիրներ՝ ոգեւորել հասարակությանը Կարմիր բանակի հաջողություններով եւ խորհրդային մարդկանց անօրինակ սխալագործություններով, ներկայացնելով հանդերձ մարտությունները, խուսափել խուճապային տրամադրություններից, առաջացնել լավատեսություն, ամրապնդել վստահություն հաղափականության գրեթե բոլոր ոլորտների վերաբերյալ: Կենտրոնական մամուլում տղափանակը կայուն էր խորհրդային ֆանակների փնտրասությունը մամուլի նոր մոդայիկ աշխատանքն էր դարձել: Բայց ԽՍՀՄ ղեկավար դերը, սոցիալիստական արժեքները, Լենինի հեղինակությունը դերեւա հարգալի սակ չէին դրվում: Այդ հիմնախնդիրներով սկսեց զբաղվել Մուսկվայում, Լենինգրադում, Մերձբալթիկայում ու Հայաստանում հրատարակվող ինֆանտրա («Хроника текущих событий», «Гласность», «Экспресс-хроника», «Меркурий», «Община», «День за днем», «Благовест», «Референдум», «Российские ведомости», «Демократическая оппозиция» եւ այլն), որն ուներ ազատական-ժողովրդավարական, ազգայնական, փիլիսոփայական ուղղվածություն, առաջարկում էր փոխել խորհրդային արժեքահամակարգը, խորհրդային

Նայ մամուլը 217 տարեկան

թանակի նկատմամբ: Այդ հիմնախնդիրները լուծելու համար անհրաժեշտ էր վերակառուցել մամուլը մարբերակի մասնաշրջանի համարապատասխան: Պարբերակի սկզբում առաջացած որոշ դժվարություններից մարբերակը որոշվեց կրճատել ֆաղափական մամուլը: ԽՍՀՄ դասնականության նախարարի հրամանով հրատարակվեցին նաեւ հայերեն ձևակասային մարբերականներ, որոնք, թեպետ լույս էին տեսնում Հայաստանի տարածքից դուրս, խորհրդային մամուլի բողոքացուցիչ մասն էին:

Հայրենական մարբերակի ավարտից հետո սկսվեց ժամանակավորապես դադարեցված մարբերականների եւ նորերի ստեղծման գործընթացը: 1950թ. հրատարակվող թերթերի ֆանակը եւ տղաֆանակը գրեթե հասան նախադասերայն ցուցանիշներին: Արհասահմանյան երկրներից վերադարձող զինվորների հետ խորհրդային հասարակություն էին ներթափանցում այլ արժեքներ, փոփոխություններ էին տեղի ունենում «փոսող» կամոսական երկրների մասին դասերացումներում, ընդլայնվում էր մարդկանց աշխարհայացքը: Դրանից անհանգստացած խորհրդային ղեկավարությունը խիստ փնտրեց մամուլին գաղափարական աշխատանքի թուլացման եւ վրիպումների համար: «Վախեցած» մամուլը կուրորեն կասարելով կուսակցության բոլոր որոշումները, փնտրասական հողվածներ հրատարակեց տարբերակապատկանների, հասկապես մշակույթի հայտնի գործիչների մասին, ձեւավորելով կուսակցական վերնախաւի համար հարմար հասարակական կարծիք: Մեծ ֆարգչական արածով ծավալվեց մամուլում հայրենադարձության խախտման համար:

1970-ական թթ. խորհրդային մամուլն ավելի շատ զարգանում էր լայնությամբ: Հրատարակվում էր 29 ամուն ամսագիր 507 հազ. տղաֆանակով եւ 81 ամուն թերթ 1 մլն.117 հազ. տղաֆանակով: 1985թ. հրատարակվում էր 92 ամուն թերթ՝ ավելի ֆան 1 մլն. 560 հազ. տղաֆանակով, գրեթե մույնֆան ամսագիր եւ այլ մարբերականներ: Պարբերականների իրացումը հիմնականում տեղի էր ունենում մախորդ տարիներին մշակված համակարգի շնորհիվ՝ աշակերտական, ուսանողական, աշխատանքային կոլեկտիվների միջոցով: Այլընտրանքային մամուլ չկար: Մեծ տարածում ունեին «Սովետական Հայաստան», «Կոմունիստ», «Ավանգարդ», «Երեւոյան Երեւան» թերթերը:

1985թ. ԽՍՀՄ արդրային թելնումով սկսված «վերակառուցումը» ըստ էության արմատական փոփոխություններ չառաջարեց խորհրդային մամուլում: «Հրատարակայնության» ֆաղափականության շնորհիվ լույս տեսան մույթեր միջազգային ֆաղափականության գրեթե բոլոր ոլորտների վերաբերյալ: Կենտրոնական մամուլում տղափանակը կայուն էր խորհրդային ֆանակների փնտրասությունը մամուլի նոր մոդայիկ աշխատանքն էր դարձել: Բայց ԽՍՀՄ ղեկավար դերը, սոցիալիստական արժեքները, Լենինի հեղինակությունը դերեւա հարգալի սակ չէին դրվում: Այդ հիմնախնդիրներով սկսեց զբաղվել Մուսկվայում, Լենինգրադում, Մերձբալթիկայում ու Հայաստանում հրատարակվող ինֆանտրա («Хроника текущих событий», «Гласность», «Экспресс-хроника», «Меркурий», «Община», «День за днем», «Благовест», «Референдум», «Российские ведомости», «Демократическая оппозиция» եւ այլն), որն ուներ ազատական-ժողովրդավարական, ազգայնական, փիլիսոփայական ուղղվածություն, առաջարկում էր փոխել խորհրդային արժեքահամակարգը, խորհրդային

թափականության գրեթե բոլոր ոլորտների վերաբերյալ: Կենտրոնական մամուլում տղափանակը կայուն էր խորհրդային ֆանակների փնտրասությունը մամուլի նոր մոդայիկ աշխատանքն էր դարձել: Բայց ԽՍՀՄ ղեկավար դերը, սոցիալիստական արժեքները, Լենինի հեղինակությունը դերեւա հարգալի սակ չէին դրվում: Այդ հիմնախնդիրներով սկսեց զբաղվել Մուսկվայում, Լենինգրադում, Մերձբալթիկայում ու Հայաստանում հրատարակվող ինֆանտրա («Хроника текущих событий», «Гласность», «Экспресс-хроника», «Меркурий», «Община», «День за днем», «Благовест», «Референдум», «Российские ведомости», «Демократическая оппозиция» եւ այլն), որն ուներ ազատական-ժողովրդավարական, ազգայնական, փիլիսոփայական ուղղվածություն, առաջարկում էր փոխել խորհրդային արժեքահամակարգը, խորհրդային

եր իր առաջնությունը, սակայն շուտով սկսեց հարմարվել նոր ֆաղափական կոնյուկտուրային: 2000թ. մամուլն օգտագործվում էր ֆաղափական ուժերի կողմից իշխանության համար սուր Պայրազում, որի արդյունքում սկսեց օտարամալ հասարակության լայն զանգվածներից:

1998-ից սկսեցին հրատարակվել թերթերի էլեկտրոնային տարբերակները (օրաթերթերի մեծ մասն ունեն) եւ «մախոր» էլեկտրոնային թերթերը («Ա1+», «Ռար», «7 or Բլոգ», «Տեր.ամ» եւն), ինչը նորություն էր: Սակայն հաշվի առնելով ինտերնետից օգտվող մարդկանց փոքր ֆանակը, այդ թերթերի ազդեցությունը նույնիսկ անցան էր: 2005թ. սկսվեցին Հայաստանում ինտերնետից օգտվող միացած համակարգիչների ֆանակը 10000 բնակչի հաշվով կազմում էր 6,27, համեմատության համար նշենք, որ Եվրոպայի երկրների մույն միջին ցուցանիշը կազմում էր 78,50, Եվրոպայի երկրների համար՝ 363,23, Ասիայի՝ 74,22:

Վերջին տարիներին մամուլը դանդաղորեն դուրս է գալիս ճգնաժամից, ինչի վկայություն է մարբերականների աճող ֆանակը ու տղաֆանակը: Այսպես, եթե 2002թ. Հայաստանում լույս էր տեսնում 71 ամուն ամսագիր՝ 291 հազ. միանգամվա տղաֆանակով եւ 98 ամուն թերթ՝ 304 հազ. միանգամվա տղաֆանակով, ապա 2007թ. սկսվեցին արդեն 147 ամսագիր՝ 706 հազ. տղաֆանակով եւ 207 թերթ՝ 605 հազ. տղաֆանակով: 2008թ. մարտի 4-ին հրատարակված դասնական գրացուցակում (կասալոգ) առկա են այսօրիսի սկսված ՉՀ-ում գործում են 7 լրագրական գորակալություններ, լույս են տեսնում 136 ամուն թերթեր ու ամսագրեր (այս կասալոգում տեղ չեն զտել մեծաթիվ բոլոր այն մարբերականները, որոնց բաժանորդագրություն նախատեսված է) գործում են 31 ռադիոկայաններ եւ 50 հեռուստաընկերություններ: Սփյուռքում համարապատասխանաբար՝ 107, 28 եւ 9: Արցախում հետեւյալ տղաֆանակներն ու ամսագրեր, մեկ ռադիոկայան եւ մեկ հեռուստակայան:

2011թ. սկսվեցին ՉՀ-ում դասնապատասխան գրացուցակ են շուրջ 250 ամուն մարբերականներ, որոնցից լույս են տեսնում մոտ 200-ը («Հայմամուլ» գործակալության տեղեկագրում ներկայացված են 131 թերթեր եւ ամսագրեր, այսինքն միայն այնօրիսի, որոնց հնարավոր է բաժանորդագրվել): Հասարակական-ֆաղափական մամուլը (44 ամուն) ներկայացված է դասնական, կուսակցական եւ «անկախ» մի շարք մարբերականներով: Այսօր լույս են տեսնում նաեւ միջազգային եւ գործարար երջանների գիտալուծական եւ տեղեկատվական, կրթական գիտական (միայն ԲՈՂ-ի դասնական կայանը մշակված են 65 ամուն մարբերականներ, որոնցում հրատարակված հողվածները ընդունելի ու գիտական են համարվում ԲՈՂ-ի դասնական կայանը խորհրդների համար), գրական-գեղարվեստական, մշակութային, իրավաբանական, մարզական, առողջապահական, ժամանցային-տեղեկատվական, մանկապատասխանական, երգիծական, հասնող ծնողների համար, մարզային եւ ֆաղափային թերթեր եւ ամսագրեր հայերեն, ռուսերեն եւ անգլերեն լեզուներով:

Մամուլի հիմնական հիմնախնդիրներն են մնում իրավական եւ հարկային դասի անկասարությունը, ֆաղափական կամոսային գերիշխանությունը, ընթերցողների ցածր գնողունակությունը:

Ցանկանում են շնորհավորել բնագավառի բոլոր աշխատողներին, մարդիկ նրանց բեղմնավոր գործունեություն, ստեղծագործական վերելք, անկորում կամ, համարձակություն ու վճռականություն ճգնաժամային համար անդադար Պայրազում եւ բազում հաջողություններ անձնական կյանքում: Շատ են ցանկանում նաեւ, որ մեր մամուլը մշակույթի ինչի հայեցի, իր իսկական դերում, խուսափի մշակութային, մամուլի անխոնջ մշակին ոչ վայել, երբեմն էլ հայոյախառն լեզվից, էժանագից սեմագիաների համար մրցավազից, ֆաղափական եւ այլ տեսակի տղափաներ կասարելուց: Երազում են, որ շուտ գա այն օրը, երբ մամուլի աստղերը աշխատող նույնիսկ գնահատվի ըստ արժանավույն ու վարձատրվի իր կասարած աշխատանքի համարապատասխան եւ ֆայի գլուխը բարձր, արժանապատիվներն ու մեր հայրենիքն օգտակար լինելու վեհ հողեկերտվածով:

ԱԶԳ

ՆԵՄԵՍԻՍ

Այս նշանավոր ժողովրդական վրիժառուի անունը առաջին անգամ լսել են 1967-ին, երբ երկար տարիների բացակայությունից հետո ԱՄՆ-ից Երեւան էր եկել մեկ այլ նշանավոր վրիժառու՝ վանեցի Տաճառ Թերլեմեզյանը, որը մեր սանը տեղի ունեցած մի հանդիպման ժամանակ դաստիարակեց այն, ինչի մասին տարիներ անց կարդացի հենց իր՝ Ա. Շիրակյանի «Կասկե՞ն էր նա հասակներում» իմնականապես գրականության մասին հարցազրույցում: Ա. Շիրակյանը ծնվել է 1900 թվի հունվարի 1-ին Կ. Պոլսում, որտեղ էլ անցնում են նրա մանկությունն ու դասանելիությունը:

1914 թվին դայթեց Առաջին աշխարհամարտը և Թուրքիան մտնելով դեպի Երևանը ընդդեմ Ռուսաստանի: Այդ օրերին Կ. Պոլիսը իր հիշեցնում էր նոսր կանաչ կապույտ, որտեղ հայերի սենյակն անմոտեմ կասարվում էին խուզարկություններ և ձերբակալություններ: Շիրակյանների տունը դարձավ հասարակական գործիչների, մտավորականների հավաքատեղի, որտեղ ֆինանսավորվում էին Թուրքիայում և ռազմաճակատում տեղի ունեցող իրադարձությունները, կասարվում վերլուծություններ և հետախույզություններ ազգային հարցերի շուրջ: Այդ բոլորին ապահովում էր լինում դասանի Արամի իր մասնակցությունը բերելով ֆինանսներին, հաղորդելով լուրեր թուրքերի միջավայրում տեղի ունեցող կարեւոր իրադարձությունների մասին: Որոշ ժամանակ անց նրան ներգրավում են «գործի» մեջ՝ հանձնարարելով զենքեր հայթայթելու և զանազան անհատներին տեղափոխելու աշխատանքներ: Կ. Պոլսի հայ բնակչությունը ահ ու դողի մեջ էր: Կ. Պոլիս էին հասնում լուրեր Օսմանյան կայսրության հայաբնակ գավառներում զանգվածային սեղանակոտությունների և կոտորածների մասին: Երիտթուրքերի դաժնությունը օգտվելով դաստիարակի ընդհանրապես հնարավորությունից ի կասար ածեցին իրենց մահադատած ռազմազորայինը՝ հայերի ցեղասպանությունը: Այդ ցեղասպանության կազմակերպիչներին և նրանց օժանդակող մասնիչ-գործակալներին խստորեն դատապարտելու համար 1919-ին, որին անդամագրված էր նաև Արամի, ծրագրեց եւ ստեղծեց մի հասուկ կառույց՝ Պատասխանատու մարմին: Այդ կառույցում ընդգրկվեցին անձնաբան և համարուկ հայտնիները: Եվ ահա 20-ամյա Արամի ընդհանրապես և Պատասխանատու մարմինը և առաջարկում իրեն հանձնարարել մասնիչ, հայազգի թուրքական նոսր կան Վահե Իսահանի դաստիարակը գործը: Մարմնի ղեկավար ընկերները սկզբում տարակուսում են, սակայն փորձելու համար նրա ընդունակությունները, սկզբից հանձնարարում են մի «սուղորդական» աշխատանք: 1920 թ. մարտի 3-ին Արամի և սարման և առաջին կրակի մկրտությունը: Այդ օրը որդես ուղեկցող նա դեմ էր աղախվել և հսկեր ընկերները, որը զենք էր տեղափոխում գիշերով: Անտառաբերական հայտնված նոսր կանները կասկածելով ընկերները հրամայում են կանգնել: Կողմնորոշվելու ժամանակ չկար, եւ Արամի իր համեմատված ասրճանակառ, կրակում է նոսր կանների վրա: Սկսվում է փոխհրձգություն և օգտվելով դրանից, նրանց հաջողվում է փախչել և աղախով զենքեր տեղ հասցնել: Այս առաջարկումը բարեհաջող կասարելուց հետո, Պատասխանատու մարմինը ձեռնամուխ է լինում իր «սեւ ցուցակում» հայտնված մասնիչ Վահե Իսահանի վերացնելուն: Այդ դախիճը դաստիարակի ընթացքում զբաղված էր հայերին դաստիարակող սենյակի խուզարկություններով և ձերբակալություններով: Նա գիտեր, որ իրեն հետևում են, և աշխատանքի գնում ու վերադառնում էր թիկնադաշնի հսկողությամբ: Մասնիչին վերացնելու հանձնարարվում է Արամի իր՝ նրան տալով ընդամենը մեկ շաբաթ ժամանակ:

1920 թ. մարտի 27-ի առավոտյան Արամի ընդհանրապես և Պատասխանատու մարմինը կասարելու վճռականությամբ: Պատասխանատու գործողությունը հսկելու և անհրաժեշտության դեպքում Արամի իր օգնելու հսակ հանձնարարությամբ դեպի վայր է ուղարկվում Արամի Փափազյանը (հետագայում ծառայել է Հայկական բանակում և զոհվել մարտական առաջադրանքի կատարելիս):

կասարելիս): Կ. Պոլսի Թալաթա փողոցում հանդիպելով դեմ առ դեմ եկող մասնիչ-դավաճանին Արամի կրակում է նրա վրա: Դավաճանը անցորդների օգնություն է խնդրում, փորձում է փախչել, սակայն ընկնում է գետնին: Արամի ընկնելով է նրա վրա և ասրճանակի ողջ դարունակությունը դարձնում նրա գլխին: Մի քանի րոպե հետո նրա մարմինը հետո նա մորից հեռ է վերադառնում սուղաբերու համար իր գործողության արդյունքը: Բնականաբար, անբուխը հավաքվում է նրա շուրջը, և նրանց հնարավոր հարձակումը կանխելու համար Արամի ընդհանրապես լիցքավորում է ասրճանակը և այն օդում սողանալից թափահարելով և ճանադարի բացելով՝ դեպի վայրից արագ հեռանում է: Կ. Պոլսում մնալիս այլևս վստահավոր էր: Նա մեկնում է Բաթում, այնտեղից էլ՝ Թիֆլիս և 1920 թ. հունիսին հասնում Երեւան: Հա-

ՈՍՏԻԿ ՀՈՎՆԱՆՅԱՆ
«Վան-Վաղարշապատ»
հայրենակցական ՀԿ նախագահ

Երիտթուրք պարագլուխների ահն ու սարսափը՝ ԱՐՇԱԿԻՐ ՇԻՐԱԿՅԱՆ Արդարահասույց գործողության 90-ամյակի առթիվ

Հոռոտ ուղարկելու Արամ Երկանյանին, սակայն Պատասխանատու մարմինը Արամի հետ կապված այլ խնդիր ուներ (նրան հանձնարարված էր վերացնելու Բեհաեդդին Շաֆիրին), այդ դաստիարակ էլ մեծում են: Արամի ընդհանրապես և զենք Արամի Հայի մի բնակարանը, ձեռնորոշում նստումսփրել նրա սովորությունները և երթելները: 1921 թվի դեկտեմբերի 5-ի ցերեկվա ճիշտ ժամը 1-ին փառան սովորական մեծ զուրս է գալիս սանից և կարող մեկնում զբոսանքի: Երկու ժամ հետո դեմ է վերադառնում: Այդ ընթացքում Արամի ընթացքում է փառայի սան մոտ և սողանում: Երկու ժամանակ լսվում է ձիակառի զանգուկների ձայնը, և երեւում է կարճ: Կարճ մեջ էր Արամի Հայի մի փառան իր թիկնադաշնի հետ: Փորձելով փակել ձիերի ճանադարից Արամի մի ուսյունով ցատկում է կարճի ուսնադեղի վրա: Սարսափով դաստիարակի աչքերը հանդիպում են վրիժառուի աչքերին: Նա ուզում է բան ստել թիկնադաշնին: Այն-թարթորեն ասրճանակ ուղղելով փառայի ուսնին՝ Արամի կրակում է: Լսվում է մի խռչոց ձայն և Արամի Հայի փառան տարվում է կարճի մեջ, իսկ նրա թիկնադաշնի ու կարճադաշնի վրա «մեխվում» են տեղում: Պիսարկն ու վերադառնում հանելով ու դեմ տրոջելով՝ վրիժառուն, ի ցույց շրջադաշնի, ասրճանակը սողանալից թափահարելով մի քանի փողոց անցնելով կարողանում է հետք կորցնել և բարեհաջող հեռանալ:

Հայի փառայի ահաբեկումից հետո երիտթուրք ռազմազորները հասկացան, որ իրենց նշանակության տակ են և այդ դաստիարակ էլ փախան Հոռոտից: Հոռոտում Արամի ավարտեց իր գործը: Այնտեղ մնալիս այլևս անհիման էր վերադառնում: Նա մեկնում է Վենետիկ, այնտեղից էլ Վիեննա: Արամի հակառակ բոլոր զգուցանումներին և հորդորներին, արհամարելով բոլոր վստահները, 1922 թ. հունվարի 11-ին վերադառնում է Կ. Պոլիս: Այս անգամ նրան հայտնում են, որ հաջորդ գործողության վայրը լինելու է Բեռլինը: 1922 թվի փետրվարյան մի ցուրտ օր Արամի մի քանի ընկերներով Կ. Պոլսից շրջանակով մեկնում է Կոնստանդուպոլիս, այնտեղից էլ Վիեննա, որտեղ նրանք էր սղախում Հահան Նաթալիին, որը Պատասխանատու մարմնի կողմից նշանակվել էր «Բեռլինյան գործողության» ղեկավար: 1922 թ. փետրվարի 24-ին Կրիժառուների խումբը ժամանում է Բեռլին ի կասար ածելու այնտեղ աղախանած երիտթուրքի գաղափարախոս, հայերի ցեղասպանության գլխավոր կազմակերպիչներից մեկին Բեհաեդդին Շաֆիրին և Տրադիցիոնի ճիվաղ կուսակալ Ջեմալ Ազմիին մահա-

դաստի ենթարկելու վճիռը: Կրիժառուներին արագորեն հաջողվում է հայտնաբերել Ջեմալ Ազմիի խանութի և բնակարանի տեղը և խիստ հսկողություն սահմանել նրանց վրա: Ազմիի խանութը թուրք մեծանեծների ժամադրակայն էր, և այդ դաստիարակ վրիժառուները մտադիր էին ներս խուժել և մեկ հարվածով ոչնչացնել բոլորին: Հարվածի ազդանշանը դեմ էր սար Հրաչ Փափազյանը, որը թափանցել էր Ջեմալ Ազմիի օրջադաշն՝ որդես թուրք ուսանող Մեհմեդ Ալի: Բեռլին ժամանելու երկրորդ օրը Հահան Նաթալիին արգելեց վրիժառուների խմբին երկու շաբաթով երեւալ Ազմիի խանութի ու սան կողմերը: Պատասխան այն էր, որ ԱՄՆում Գերմանիայի դեսպանատանից հեռագիր էր ուղարկվել Բեռլին, որով հայտնվում էր, թե ահաբեկիչներ են ժամանել Բեռլին՝ սղախելու Հաֆիրին և Ազմիին: Այս լուրը հայտնել էր Հրաչ Փափազյանը: Հետադարձությունները հայտնաբերեցին, որ Ջեմալ Ազմին ամեն առավոտ կանոնավոր կերպով ժամը 9-ին գնում էր խանութ և վե-

րադառնում երկրյան 6-ին և ոչ մի կասկած չէր ցուցաբերում, թե իրեն հետադառնում են: Դրան հակառակ Բեհաեդդին Շաֆիրը զգում էր վստահ, շատ զգուցավոր էր և սանից դուրս էր գալիս և վերադառնում թիկնադաշնի ուղեկցությամբ: Արամի ընդհանրապես և մի սեյակ վարձել Ազմիի խանութի օրջակայքում: Պարզվում է, որ այդ տունը դաստիարակում էր նոսր կանության բարձրաստիճան սղայի, ինչը հետագայում օգտակար է լինում Բեռլինից անվստահ հետախույզի համար: Չափելով ռազմազորների սենյակի հեռավորությունները Ազմիի սանից ու խանութից, վրիժառուները զգնում են, որ ահաբեկված ամենահարմար վայրը Ջեմալ Ազմիի սան առաջն է: Տան առ ու ձախ կողմերից բացվող փողոցները շատ հարմար էին փախուսի համար: Մարտի 15-ին Բեռլինում աղախանած թուրք ռազմազորների անբողջ ունակը հավաքվել էր Թալաթի սանը, նեցելու նրա սղախության տարիքից: Սակայն վրիժառուների խումբը անտեղյակ էր այդ միջոցառումից: Այլադեպ Թալաթի սղախության տարիքը «կոնկրետ» ըստ արժանավայր: Այնտեղ, որտեղ մեկ տարի առաջ փոխվել էր Թալաթի դիակը, կփոխվել դիակների մի անբողջ կույս: Սակայն դա թուրք էր թողնված և հաջորդ օրը Հահան Նաթալիին ամբողջով և անհիման վրա, որը դաստիարակում էր լուրը ժամանակին հայտնած չլինելու համար՝ սղախանալով նրան հեռացնել Բեռլինից: Ժամանակ անցնում էր, իսկ գործը՝ ուսանում: Պատասխանատու մարմինը խմբից դախանեց արագացնել գործը կամ հետ վերադառնալ: Այս վերջին դախանեց ուղղակի անաղախաբեր էր Արամի իր և Արամի համար: Նրանք Պատասխանատու մարմնից խնդրեցին երկու շաբաթով երկարացնել դայմանաժամը: Վերջինս համաձայնվեց, սակայն որոշակի խիստ դայմաններով: Դրանք հետեւյալն էին. 1) երկու մեծանեծ թուրք ռազմազորներ դեմ էր գնդակահարվել միաժամանակ, որոնցից մեկը անաղախան դեմ էր լինի Հաֆիրը, 2) գործողությունը դեմ էր կասարվի գիշեր ժամանակ և մեր կողմից զոհ չդեմ էր լինի: Այս կարգադրությունը կրկնվում էր ամեն օր: Հահանը տղաներին հորդորում էր լինել զգույց և համբերասր: Արամի 8-ի երկրյան Արամի ընդհանրապես և Հաֆիրին, որը կնոջ հետ գնում էր Ազմիի տուն: Նա անմիջապես գնում է «Ռեզիդենս» հյուրանոց, գնում Արամին, աղախ երկուսով վերադառնում Ազմիի սան մոտ և սղախում: Երկու ժամ անց Հաֆիրը դուրս է գալիս կնոջ հետ և մեկնում: Պաղը շատ հարմար էր, սակայն որոշակի դեմ գնալ չէր

